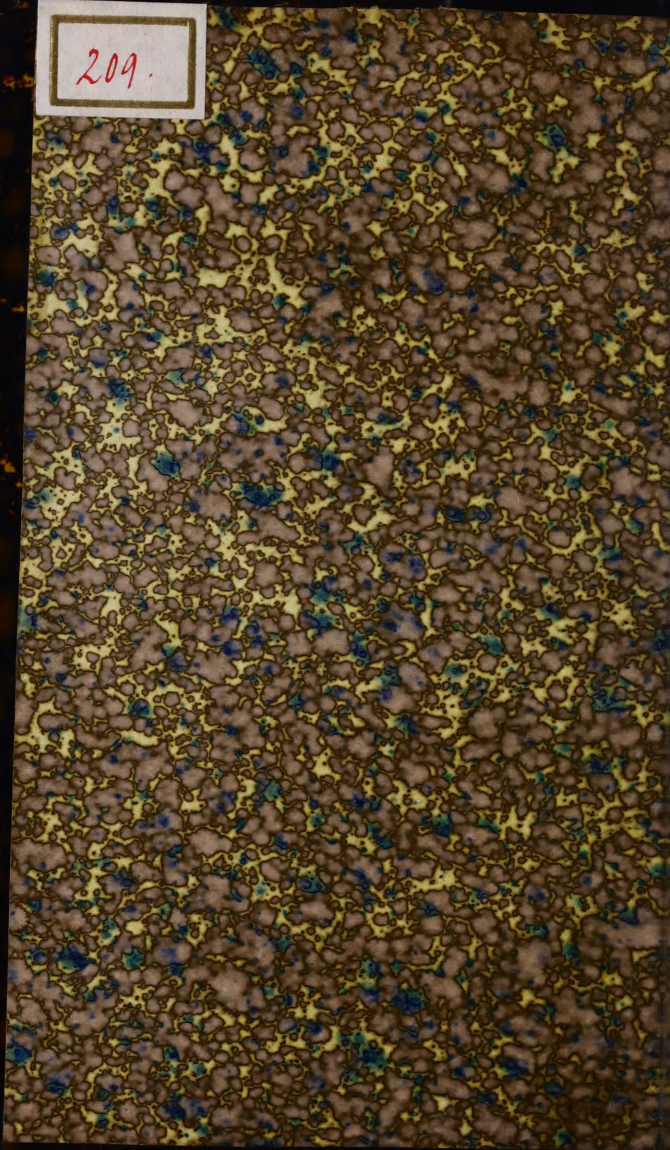

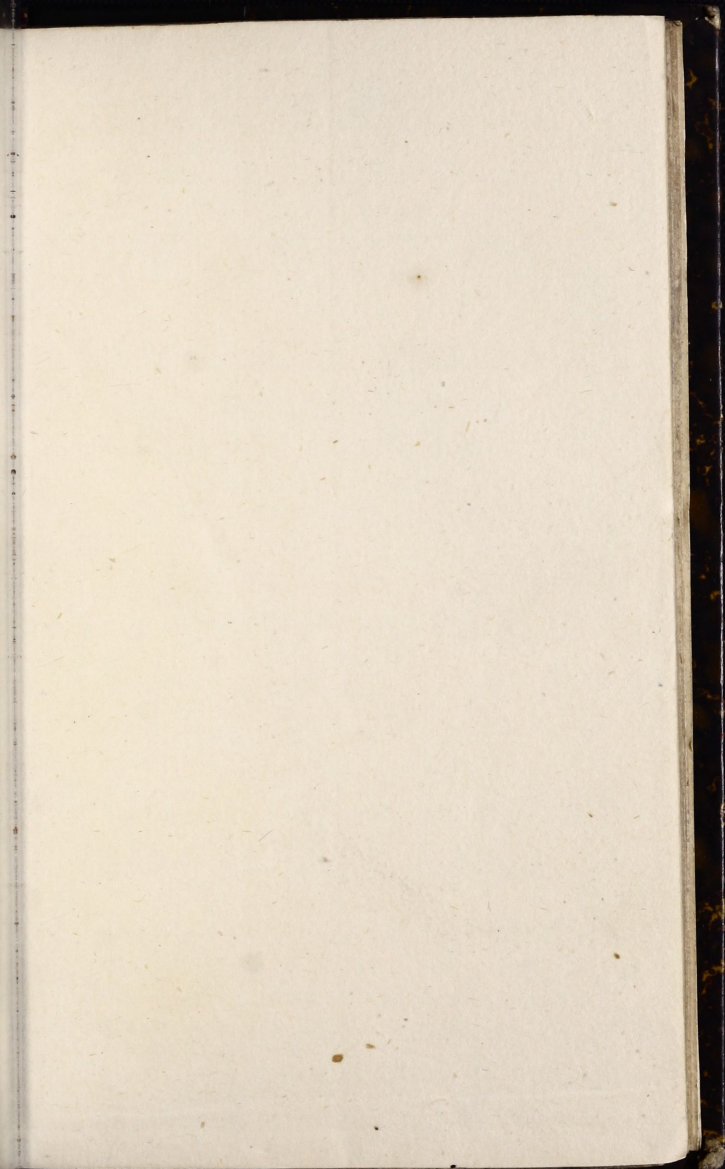
209.

948 Rahn 209.

359.

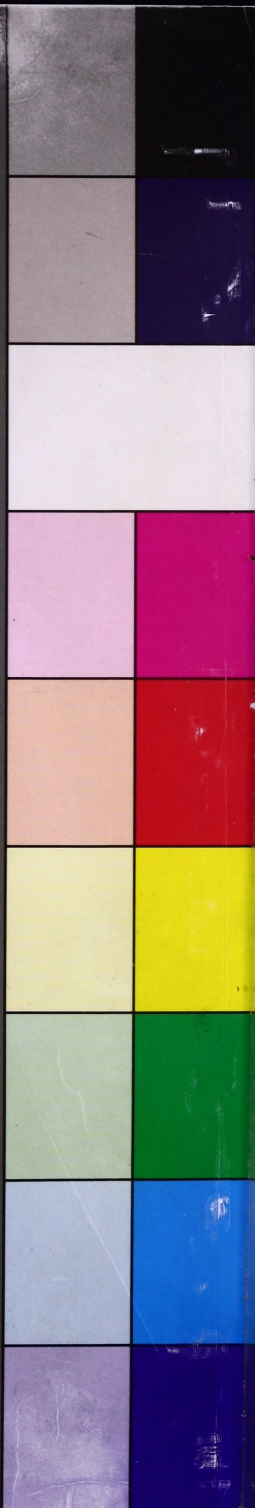

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

Januæ Lingvarum
Reseratae Auræ
VESTIBVLVM,

Quo
Primus ad Latinam adi-
tus Tyrunculis paratur:

Cum præposita versione

intercolumnari Græcâ

Autore alio:

Editum

à

JOHAN-AMOSO CO-
MENIO,

Nunc quoq;

Adjecta est versio Germa-
nicâ & Hungaricâ.

Caspar

Æt. 1801.

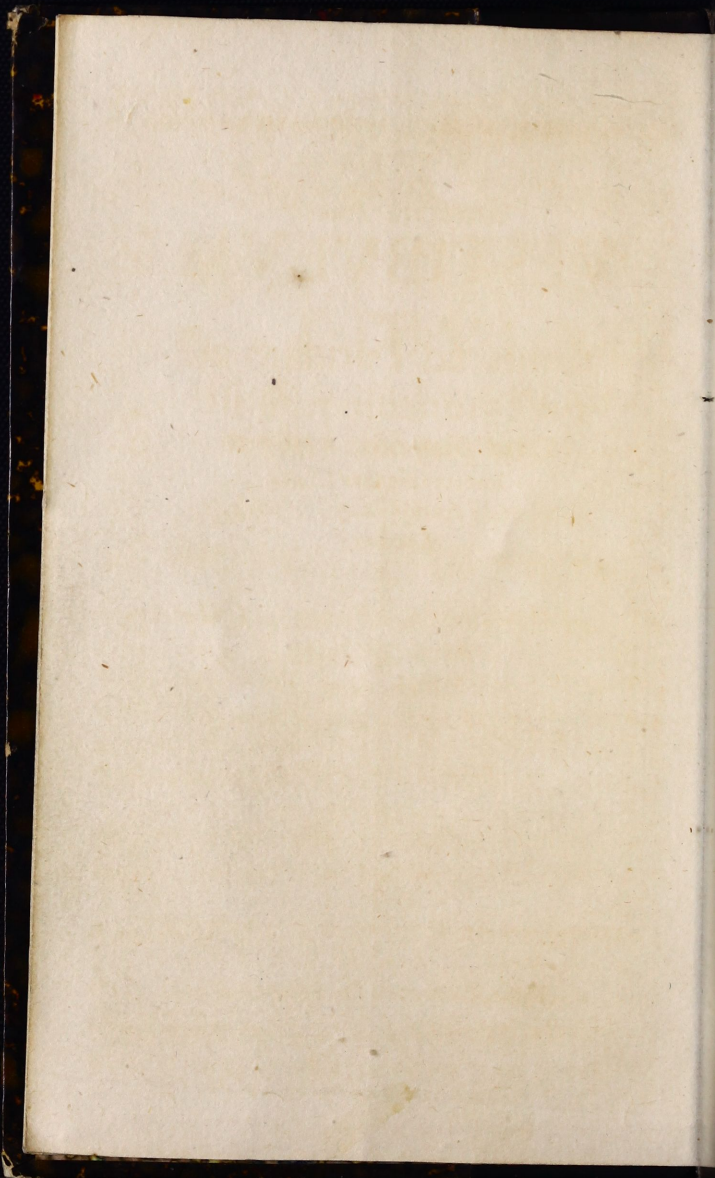

Schuleti

Æt. 5. Jan.

LEUTSCHOVIAE,

Typis, Laurentii Breveri, 1648.

Januæ Lingvarum
Reseratae Auræ
VESTIBVLVM,

Quo
Primus ad Latinam adi-
tus Tyrunculis paratur:

Cum præposita versione

intercolumnari Græcâ

Autore alio:

Editum.

à

JOHAN-AMOSO CO-
MENIO,

Nunc quoq;

Adjecta est versio Germa-
nica & Hungarica.

Caspar

No 1801.

Schuleti

d. 5. Jan.

LEUTSCHOVIAE,

Typis, Laurentii Breveri, 1648.

ΤΟ ΠΡΟΟΨΡΟΝ
 τῆς θύρας τῆς γλώσσης ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς.
V E S T I B V L V M
J A N U A E L I N G V A E G R A E -
C A E T L A T I N A E .

ἔισδος.

1. **Ε**ρχεσθε παῖδες,
 2. Μανθανέτε τὴν ῥωμαϊκὴν
 γλῶσσαν,
 3. Καλὴν καὶ εὐεῖδῃ,
 4. Καταλάβετε (ἐξίκεσθε
 5. Κατὰ τὸ ὑμετέρα σπυδῆ
 6. Ποικίλα πρᾶγματα,
 7. Τῆς σοφίας σπέρματα,
 8. ὁ Θεὸς ὑμᾶς ὠφελήσει,
 9. οἱ Διδάσκαλοι φιλήσουσι,
 10. οἱ ἄλλοι ἐπαινέσουσι,
 11. ὑμεῖς χαρήσεσθε,

Intróitus.

1. **V**enite pueri,
 2. Discite Latinam lin-
 guam,
 3. Pulchram & elegantem,
 3. Comprehendite,
 5. Pro vestro captu,
 6. Varias res,
 7. Sapientiae semina,
 8. Deus vos iuvabit,
 9. Praeceptores amabunt,
 10. Alii laudabunt,
 11. Ipsi gaudebitis,

12. εἰ

12. Si

Der Vorhoff zur Griechischen vnd
Lateinischen Sprach-Thür.

A DEAKI-NYELV AJ-
TAJA ELÖTT VALO
PITVAR AVAGY TORNATZ.

Eingang.

Bé-menetel.

- 1. Kommet her ihr Knaben.
- 2. Lehrnet die Lateinische Sprache /
- 3. Die schön vnd hübsch ist
- 4. Begreiffet dieselbige /
- 5. Nach ewrem verstände /
- 6. Allerley Sachen /
- 7. Der Weißheit Saamē /
- 8. GOTT wird euch helffen /
- 9. Die Lehrmeister werden (euch) lieben /
- 10. Andere loben /
- 11. Ihr selbst werdet euch freuen /

- 1. Jöszetek gyermekek.
- 2. Tanuljátok a' Deák nyelvet.
- 3. A' szép és ékezt.
- 4. Fogjátok-meg.
- 5. A' ti foghatástok szerint.
- 6. A' külömb külömb-fele dolgokat.
- 7. A' böliséggnek magvaiz
- 8. Az Isten tiéket meg-segiténd.
- 9. Tanítóitok szeretendek
- 10. Mások dicsérni fognak
- 11. Ti magatok örülni fogtok.

01. So

12. Ha

12. ἢ ἡ ἀρχὴ δυσχερὴς.

13. Τὸ μέσον εὐχερὲς ἔσται.

14. Τὸ τέλος τερπνόν.

12. Si principium difficile,

13. Medium erit facile,

14. Finis jucundus.

CAPUT I.

Κεφάλαιον πρῶτον περὶ τῶν
ὄντων συμβεβηκότων.

*De accidentibus re-
rum.*

15. ὁ Θεὸς αἰώνιος,

16. ὁ κόσμος πρόσκαιρος,

17. ὁ Ἄγγελος ἀθάνατος,

15. Deus æternus,

16. Mundus temporarius,

17. Angelus immortalis,

18. ὁ Ἄνθρωπος θνητός,

19. τὸ σῶμα ὄρατον,

20. τὸ πνεῦμα ἀόρατον,

21. καὶ ἡ ψυχὴ ὡσαύτως,

18. Homo mortalis,

19. Corpus visibile,

20. Spiritus invisibilis,

21. Anima itidem.

22. ὁ ἕρηνος καὶ ὑπερτατός,

22. Coelum est supremum,

23. ὁ ἀήρ μέσος,

23. Aër medius,

24. ἡ γῆ κατωτάτη,

24. Terra infima,

25. ἡ νεφέλη ἀποκινηθεῖσα,

25. Nubes est remota,

26. ὁμίχλη πλησίον,

26. Nébula propinqua,

27. ὁ

27. ἕρηνος

- 3.
12. So der Anfäng schwer ist/	12. Ha a' kezdeti nehézs.
13. So wird das Mittel leicht seyn/	13. A' közepi könnyű léfeg.
14. Das ende lustig.	14. Vége gyönyörűséges.
-

CAPUT I.

Von zufällen der Dinge.

15. Der ewige GOTT/	15. Az Isten örökké való.
16. Die welt zeitlich/	16. E' világ ideig való.
17. Der Engel vnsterb- lich/	17. Az Angyal halhatatlan,
18. Der Mensch sterblich	18. Az ember halandó.
19. Der Leib sichtbar/	19. A' test látható.
20. Der Geist vn sichtbar/	20. A' Lélek láthatatlan.
21. Die Seele der gleichē/	21. A' testben lako Lélek azonkeppen.
22. Der Himmel ist der höchste/	22. Az Egleg felső.
23. Die Luft die mittelste	23. Az éltető égközepső.
24. Die Erde die niedrig- ste (unterste/)	24. A' föld leg alsó.
25. Die Wolcke ist abge- legen/	24. A' felhő (felleg) rávol való.
26. Der Nebel nahe ge- legen/	26. A' köd közeleb való.
27. Der	A 3 27. A.

27. ὁ τόπος μέγας ἢ μικρός, 27. Locus est magnus aut parvus,
28. ὁ χρόνος μακρὸς ἢ βραχύς, 28. Tempus longum aut breve,
29. μεσαύλιον πλατὺ ἢ στενόν, 29. Area lata vel angusta,
30. ὁ οἶκος εὐρύχωρος ἢ τεθλιμμένος, 30. Domus ampla vel arcta,
31. ὄρη μέγιστα, 31. Montes sunt alti,
32. ἀγκη βύθια, 32. Valles profundæ,
33. λόφοι ὑπερφερεῖς, 33. Colles elevati,
34. ἡ καλιὰς ταπεινή, 34. Casa est humilis,
35. ὁ πύργος ὑψυλός, 35. Turris excelsa,
36. ἐλάτη προμήκης, 36. Abies procera,
37. ὁ ποταμὸς βραχύς ἢ βαθύς, 37. Fluvius brevis aut profundus,
38. τὸ νῆμα λεπλόν, (ψιλόν) 38. Filum est tenue (subtile)
39. ὁ αἰθῆνος παχύς, 39. Funis crassus,
40. ὁ κάλαμος κροῖλος, 40. Arundo est cava,
41. τὸ ξύλον σερρόν, 41. Lignum est solidum,
42. ἡ ὀπή κενή, 42. Foramen est vacuum (inane,)
43. ὁ κάμινος πλεῖστος καπνῶ, 43. Caminus plenus fumi,
44. γραμμὴ εὐθεῖα ἢ πλαγία, 44. Linea est recta vel curva,

27. Der Ort ist groß / oder der klein /	27. A' hely nagy avagy ki- ssiny,
28. Die Zeit lang / oder kurtz /	28. Az idő hosszú avagy rövid.
29. Der Platz ist breit / oder schmal /	29. Az udvar (szűrű) széles, avagy keskeny.
30. Das Haus weit / oder der eng /	30. A' ház tagas, avagy szoros,
31. Die Berge sind hoch /	31. A' hegyek magassak,
32. Die Thäler tieff /	32. A' völgyek mélyek.
33. Die Hügel erhaben /	33. A' halmok fel emel- kettek,
34. Die Hütte ist niedrig /	34. A' kalyiba alacsony,
35. Der Thurm hoch /	35. A' Torony magas,
36. Die Thanne hoch auffgeschossen /	36. A' Jegenye-fa tetés,
37. Der Wasserfluß seicht oder tieff /	37. A' folyó viz sekély a- vagy mély,
38. Der Fadern ist dünn (subtil)	38. A' zérna, (fonal) vékony,
39. Der Strick dicke /	39. A' kötéltemérdek,
40. Das Rohr ist hohl /	40. A' nádcsál, ház agyúreg
41. Das Holtz dicke /	41. A' fa merő,
42. Daß Loch ist leer (le- dig /)	42. A' lyuk üres,
43. Der Camin voller Rauch /	43. A' kementze (kémény) teli füstel.
44. Die Linie (der Strich) ist gerade oder krumm,	44. A' Linea egyenes, vagy horgas,
45. Die	A 4 45. A

45. τὸ ἐπιπελῆς τεραχὺ ἢ λεῖ- ον.	45. Superficies áspera vel lévis,
46. τὸ βάρος (φόρτος) βα- ρὺ ἢ ἑλαφρὸν,	46. Pondus grave aut lévis,
47. ἡ σφαῖρα στρογγύλη,	47. Globulus est rotundus,
48. ὁ σῦλος κυκλοτερής,	48. Colúmma téres,
49. ἡ τεράπεζα τετράγωνος,	49. Mensa quadráta,
50. τὸ Χ σταυροειδές ἐστ,	50. X habet formam cru- cis.
51. ὁ τὰς εὐμορφῶν,	51. Pavo est formósus,
52. ὁ πίθηκος ἀμορφῶν,	52. Simia defórmis,

Χρῶματα

Colóres.

53. ἡ κίμωνία λευκή,	53. Creta est alba,
54. ὁ πίναξ μέλας,	54. Tabula nigra,
55. κιννάβαρι ἐρυθρὸν,	55. Cinnábaris rubra,
56. Θεῖον ξανθόν,	56. Sulphur líteum,
57. πῶα χλοισί,	57. Gramen viride,
58. τὸ σερῖωμα γλαυκόν,	58. Eirmaméntum cæré- leum,
59. ἡ ὕαλος διαφανής,	59. Vitrum est pellúci- dum,
60. ἡ σάνις ζοφώδης,	60. Affer opácus,
61. τὸ ὕδωρ διαυγές ἢ πα- σχῶδες.	61. Aqua túrbida vel clara.

- 45. Die außwendige brei-
terauh/ oder glatt/
- 46. Das Gewicht schwer
oder leicht/
- 47. Die Kugel ist rund /
- 48. Die Seul länglich=
rund /
- 49. Der Tisch viereckicht/
- 50. Das X hat deß Creu-
tzes form /
- 51. Der Pfaw ist wolge-
stalt /
- 52. Der Aff ungestalt /

- 45. A külső szín darabos
avagy sima.
- 46. A tereh (mérték) ne-
héz avagy könnyű.
- 47. A golyóbus gömbölyeg.
- 48. Az oszlop kerekded.
- 49. Az asztal négy szegű.
- 50. Az X bötűnek kereszt
formája vagyon.
- 51. A Páva ékes.
- 52. A Majom rút (éktelē)

Die Farben,

Szinek.

- 53. Die Kreide ist weiß/
- 54. Die Tafel schwarz/
- 55. Der Zinnober roth/
- 56. Der Schwefel gelbe/
- 57. Das Gras grüne/
- 58. Die Feste des Him-
mels blau/
- 59. Das Glas ist durchs-
ichtig /
- 60. Das Bret vndurchs-
ichtig/
- 61. Dar Wasser trüb oder
klar/ Gesche

- 53. A Créta fehér,
- 54. A jegyző tábla fekete.
- 55. A minium veres,
- 56. A kénkö verhányó-
sárga,
- 57. A pási zöld,
- 58. A csillagos égkek szí-
nű,
- 59. Az üveg világos, (ál-
tal-latszó)
- 60. A deszkasötétes, (ho-
mályos)
- 61. A víz zavaros avagy
tiszt. A s Izek,

Χυμοί, (χυλοί)

62. τὸ μέλι γλυκύ,
 63. ὡπερ καὶ τὸ σάκχαρον,
 64. ἢ χολή πικρά,
 65. τὸ ὄξος ὀξῶδες,
 66. ὁ ἄλς αἰλικές, (αἰλμυρός)
 67. τὸ πέπερι δριμύ,
 68. τὸ μῆλον ἄωρον αἰσηρόν
 ἢ σφυρόν.

Αἰσθησιμαί.

69. εὐοσμία ἠδέϊα,
 70. ἢ κακοσμία δυσώδης.

Ἄλλαι ποιότητες.

71. ὁ πηλὸς ὑγρὸς,
 72. ἢ κένος ξηρὸς,
 73. τὰ ὀστά σκληρὰ,
 74. ἢ σὰρξ μαλακή,
 75. ὁ κρύσταλλος σφαλερός,
 76. ἢ ἀνθρακίς θερμὴ καὶ
 μαρμάρη.

77. ὁ δα-

Sapores.

62. Mel est dulce,
 63. Sicut & saccharum,
 64. Fel amarum,
 65. Acetum acidum,
 66. Sal falsum,
 67. Piper acrum,
 68. Immatuum pomum
 acerbum vel austuum.

Odores.

69. Odor est suavis,
 70. Foetor tetus.

Alia qualitates.

71. Lutum est humidum,
 72. Pulvis ficcus,
 73. Ossa dura,
 74. Caro mollis,
 75. Glacies lubrica,
 76. Pruna est calida & can-
 dens,

77. Car-

Beschmácke.

- 62. Der Honig ist süß/
- 63. Wie auch der Zucker/
- 64. Die Galle bitter/
- 65. Der esig sawer/
- 66. Das Saltz saltzig/
- 67. Der Pfeffer scharff/
- 68. Ein vnzeinger Apffel herb oder sawer.

Geruch.

- 69. Der Geruch ist lieblich/
- 70. Der Gestanck grewlich.

Andere Beschaffenheiten.

- 71. Der Roth ist feucht/
- 72. Der Staub trocken/
- 73. Die Beine hart/
- 74. Dvs Fleisch weich/
- 75. Das Eiß schlipferig/
- 76. Die glüende Bohle ist heiß und glintzend/
- 77. Die

Izek.

- 62. A' mez édes.
- 63. Mins a' nádméz-űs.
- 64. Az epe keserű.
- 65. Az etzet savanyu.
- 66. A' só, sóos.
- 67. A' bors erős.
- 68. Az éretlen alma keserű vagy savanyu.

Szagok.

- 69. Az illat kedves gyönyörű.
- 70. A' bűdösség iszonyu. kedvetlen.

Más minéműségek.

- 71. A' Sár nedves.
- 72. A' por száraz.
- 73. A' uontok kemények
- 74. A' hús lágy.
- 75. A' jeg sik. (sikamlo)
- 76. Az eleven szén meleg és fénlő tűzes.
- 77. A

77. ὁ δαλὸς ψυχρὸς καὶ μέ- λας.	77. Carbo frigidus & a- ter,
78. ἡμεῖς σοιχῶμεν ἀμφι- επιμένοι,	78. Nos incédimus vestiti,
79. οἱ Ἰνδοὶ γυμνοί,	79. Indi nudi,
80. ὁ μονοκερῶς ἐστὶν ἀγρίον ζῶον,	80. Unicornis est ferum áimial,
81. ἡ βῆς ἡμερον,	81. Vacca mansuetum, (cicur,)
82. ὁ λέων νηλεές,	82. Leo saevum,
83. τὸ πρόβατον ἡπιον,	83. Ovis mite,
84. ὁ δαιτυμῶν ἰλαρός,	84. Conviva est hilaris,
85. ὁ τόπος ἀερός,	85. Locus amoenus,
86. ἡ Φιλία τέρπη,	86. Amicitia jucúnda,
87. ἡ ἀγγελία ἐπίχαρις,	87. Núncium lætum,
88. πάντα ταῦτα χαρίεντα καὶ ἐμπρόσδεκτα,	88. Omnia illa grata & ac- cépta,
89. ὁ τόπος ἐπιτήδειος ἢ ἀνεπιτήδειος,	89. Locus (est) cómmodus vel incómmodus,
90. ὁ χρόνος εὐκαιρὸς ἢ ἄ- καιρὸς,	90. Tempus opporrúnum, vel inopporrúnum,
91. τὸ ὄργανον εὐθετον ἢ ἀ- νόθετον,	91. Instrúmentum aptum, vel inéptum,
92. τὸ πρόσωπον ἰκανόν ἢ ἐχ- ικανόν,	92. Persóna idónea, vel inidónea,
93. τὸ πᾶγμα ἀναγκαῖον ἢ περιεργόν,	93. Res (est) necesária vel supervacánea,
94. ἡ	94. Res

77. Die gelechte Kohle falt vnd schwarz/	77. A' holt szén hideg, és fekete,
78. Wir gehen einher be- kleydet /	78. Mi ruhában járunk,
79. Die Indianer nackEt	79. Az Indiaiak meztelē
80. Das Einhorn ist ein wildes Thier /	80. Az Unicornis vad állat,
81. Die Kuhe-zahm/	81. A' tehén szelid,
82. Der Löw grimmig /	82. Az Oroslán kegyetlő,
83. Das Schaaff sanfft= mütig/	83. A' juh engedelmős, szelid,
84. Der Gast ist frölich/	84. A' vendég vidám,
85. Der Ort lustig/	85. A' hely kies,
86. Die Freundschaft lieb= lich/	86. A' barátság gyönörű- seges.
87. Die fröliche Bots- schaft/	87. Az izenet (bir) ör- vendetés.
88. Dieselben alle sind Lieb vnd angenehm/	88. Mind azok kedvesek és kellemetesek,
89. Der Ort ist beqvem/ oder vnbeqvem/	89. A' hely illendő, vagy illetlen,
90. Die Zeit gelegen/oder vngelegen/	90. Az idő alkalmas, avagy alkalmatlan,
91. Der Werckzeug tüch- tig/ oder vntüchtig/	91. Az eszköz alkalma- tos vagy alkalmatlan,
92. Die Person geschickt/ oder vngeschickt/	92. A' személy illendő, vagy illetlen,
93. Die Sache (das Ding) ist nöthig/ oder vnnöthig/	93. A' dolog szükséges avagy szükségtelen.
94. Der	94. A'

94. ἡ πρᾶγματεία ἐστὶ χρη-
σιμὸς ἢ ἀχρηστὸς,
95. πρᾶγματα ἀλλήλοις ὁ-
μοία ἢ ἀνόμοια,
96. ἡ ὕλη πυκνὴ ἢ μακρὴ,
97. ὁ ἀγρὸς εὐφορὸς ἢ ἄ-
καρπὸς,
98. ἡ κίνησις ταχέια ἢ βρα-
δεῖα,
99. ὁ δρομεὺς περιχαρὴς ἢ
ράθυμὸς,
100. ὁ ἐργάτης δραστήριος
(φίλεργος) ἢ δόλιχος,
101. ὁ πέλεκυς ὀξὺς ἢ ἀμ-
ελύς,
102. τὸ βρῶμα ὠμὸν ἢ ὀ-
πώμενον,
103. ὁ λόγος σπυδαῖος ἢ
παιδιώδης,
104. ἡ ἱστορία δήλη ἢ ἀμφισ-
βητήσιμος,
105. τὸ μαρτύριον ἀληθὲς ἢ
ψευδές,
94. Rei usus est utilis aut
nóxius,
95. Res rei similis aut dis-
similis,
96. Sylva est densa vel
rara,
97. Ager foecundus aut
stérilis,
98. Motus est celer aut
tardus,
99. Cursor alacer aut pi-
geus,
100. Operarius gnávus,
aut ignávus,
101. Secúris est acúta vel
stúpida (hebes)
102. Cibis crudus vel co-
ctus,
103. Sermo jocósus vel lé-
rius,
104. História certa aut
dúbia,
105. Testimónium verum
aut falsum,

94. Der Sachē Gebrauch nützlich/ oder schädlich	94. A' dolog gal való élés hasznos vagy ártalmas.
95. Ein Ding ist dem an- dern ähnlich/ oder vnz ähnlich/	95. Edgyik dolog a' másik- hoz hasonló, avagy ha- sonlalan,
96. Der Wald ist dick/ oder dünn/	96. Az erdő sűrű avagy ritka,
97. Der Acker fruchtbar/ oder vnfruchtbar/	97. A' mező (fántoföld) termékeny avagy ter- méketlen.
98. Die bewegung ist schnell/ oder langsam/	98. A' mozgás gyors a- vagy késő.
99. Der Läufer hurtig/ oder faul/	99. A' posta gyors avagy rest,
100. Der Arbeiter frisch/ oder träg/	100. A' munkás serény a- vagy tunya,
101. Die Art ist scharff/ oder stumpff/	101. A' fessze éles vagy éltelen.
102. Die Speiseroh/ oder gekocht/	102. Az étek nyers avagy főtt,
103. Die Redeschertzlich oder ernsthaftig/	103. A' beszéd iréfas, vagy valóságos.
104. Die Geschichte ges wiß/ oder zweiffel- haftig/	104. A' historia (a' meg- lőtt dolog) bizonyos a- vagy kétséges.
105. Das Zeugniß wahr/ oder falsch/	105. A' bizonságtétel i- gaz vagy hamis.

Συγκριτικά.

106. ὁ πρῶτος ἐστὶ σοφός.
 107. ὁ δεύτερος σφώτερος,
 108. ὁ τρίτος σφώτατος.

Σύγκρισις ἀνώμαλος.

109. ὁ ταῦρος μέγας,
 110. ὁ κάμηλος μέγιστος,
 111. ὁ ἐλέφας μέγιστος
 112. τὸ σπυρίδιον μικρόν,
 113. ὁ αἰγίσταλος ἐλάττων,
 114. ὁ τροχίλος ἐλάχιστος,
 115. ὁ ζῆθος καλός,
 116. τὸ οἶνόμελι κάλλιον
 (βέλπον)
 117. ὁ οἶνος κάλλιστος (βέλ-
 πος)
 118. ὁ σαῦρος κακός,
 119. ἡ ἕχιδνα κακίον (χεί-
 ρων, χειρείων)
 120. ἡ ἀσπίς κακίστη (χει-
 ρίστη) παρὰ

Comparativa.

106. Primus est doctus,
 107. Secundus doctior,
 108. Tertius doctissimus.

Anómala com-
paratio.

109. Taurus est magnus,
 110. Camelus major,
 111. Elephas maximus,
 112. Passer est parvus,
 113. Parus minor,
 114. Trochilus minimus,
 115. Cerevisia bona,
 116. Mulsum melius,
 117. Vinum optimum,
 118. Lacerta est mala,
 119. Vipera pejor,
 120. Aspis pessima.

Comparatiua

106. Der erste ist gelehrt/
 107. Der ander gelehrter/
 108. Der dritte der ge-
 lehrteste /

Anómala compa-
ratio.

109. Der Stier ist groß/
 110. Das Cameel grösser
 111. Der Elephant der
 grösseste/
 112. Der Sperling ist
 klein/
 113. Die Meise kleiner/
 114. Der Zaunkönig der
 aller kleinste/
 115. Das Bier ist gutt/
 116. Der Meht besser/
 117. Der Wein der beste/
 118. Die Eydex ist böß/
 119. Die Natter ärger/
 120. Die Otter die ärgste.
 De

Az egymással eg'ben
hasonlitando szók.

106. Az első tudós,
 107. A' másik tudóssabb,
 108. A' harmadik leg-
 tudóssabb.

Regulátlan egyben-
hasonlittatás.

109. A' Bika nagy,
 110. A' Teve nagyobb,
 111. Az Elephánt leg na-
 gyobb,
 112. A' veréb kicsiny,
 (sebb,
 113. A' Paris madár kis-
 114. Az ökör-szem leg-
 kissébb,
 115. A' szalad ser jó,
 116. A' méh. ser jobb,
 117. A' bor leg jobb,
 118. A' gyék gonosz:
 119. A' Vipera kígyo go-
 noszabb,
 120. Az Aspís kígyo leg go-
 noszabb. B Ne

παρωνυμια.

121. ὁ χρυσινός ἐστὶ χρυσός,

122. ὁ τάληρος ἀργυρός,

123. τὸ χαλκεῖον χαλκρον,

124. ὁ κάνθαρος κασνιτέρινος,

125. ἡ σφύρα (ραυήρ) σιδερέα,

126. ὁ θράνος ξύλινος,

127. τὸ τέχος λίθινον.

Denominativa.

121. Ducatus est aureus,

122. Talerus argenteus,

123. Ahenum cupreum,

124. Cantharus stanneus,

125. Malleus ferreus,

126. Scamnum ligneum,

127. Murus lapideus.

CAPUT II.

Κεφάλαιον δευτερον β.
 περὶ τῶν ὄντων ἐνεργημάτων
 καὶ παθημάτων.

128. εἰς τὸ αἶδεν κλισί,

129. πάντες κλίσουσιν τὸ καθήκον ἀποτελέσει.

Τῶν ἐπεραινίων ἐνεργήματα

130. ὁ

De rerum actionibus
 et passionibus.

128. Creatoris in honorem,

129. Faciunt omnes creaturae suum officium.

Caestium actiones.

130. Ἄπα

Denominativa.

Nevező szók.

121. Der Ducat ist gülden/	121. Az arany pénz aranyból való, (lo,
122. Der Thaler silbern/	122. A' tallérezüstből való.
123. Der Besl küpffern/	123. Az üst rézből való,
124. Die Bañe zimern/	124. A' kanna feje ónból való,
125. Der Hammer eisern/	125. A' pöröly (kalapács) vasból való.
126. Der Banck höltzern	126. A' padsek fából való
127. Die Mawer steinern.	127. A' kőfal kőből való.

CAPUT II.

Von der Sachen
Wirkungen und
Leiden.

A' dolgoknak tselekedetikről és szenvedésikről.

128. Dem Schöpffer zu Ehren/	128. A' Teremtőnek tisztességére.
129. Thun alle Geschöpfe ihre pflicht.	129. Tselekeszik minden teremtett állatok az ő tiszteket.

Der Himlischen würckungen.

Az Egi teremtett állatoknak tselekedetik.

130. οἱ Ἄγγελοι ὑμνεῖσιν αὐτόν.	130. Angeli celebrant eum,
131. ὁ ἥλιος φαίνεται,	131. Sol lucet,
132. ἡ σελήνη λάμπει,	132. Luna splendet,
133. τὰ ἀστρα σπινθηρίζει,	133. Stellæ micant,
134. ἔωθεν ἀρχεται ἡμέ- ρα,	134. Mánè incipit dies,
135. ὄψε τῆς ἡμέρας ἡ νύξ.	135. Vésperi nox.

τὰ τῶν στοιχείων.

Elementórum.

136. τὰ στοιχεῖα τρέφει ἡ- μᾶς,	136. Eleménta alunt nos,
137. τὸ πῦρ καίεται,	137. Ignis ardet,
138. ἡ φλόξ φλέγει,	138. Flamma flagrat,
139. ὁ σπινθὴρ τύφεται,	139. Scintilla gliscit,
140. ἡ βροντὴ βροντᾷ,	140. Tónitru tonat,
141. ὁ ἀνεμος πνέει,	141. Ventus flat,
142. ὁ ὕετος ὕει.	142. Plúvia pluit,
143. ἡ χιών νίφει,	143. Nix ningit,
144. τὸ ὕδωρ ἐν ὀμαλῇ ρεῖ,	144. Aqua in plano fluit,
145. ἐκ τῆς σκεύους καταλεί- βεται (ἀπορρεῖ)	145. Ex vase manat,
146. ἐκ τῆς πηγῆς βρυά- ζει,	146. Ex fonte salit,
147. ἐκ τῆς φρέατος ἀν- θλεύεται	147. E puteo hauritur.

Plan-

130. Die Engel Preisen ihn/	130. Az Angyalok ditsé- rik ötet,
131. Die Sonne leuchtet	131. A' nap világosodik,
132. Der Mond scheint/	132. A' hold fénylik,
133. Die Sterne schim- mern/	133. A' csillagok ragyo- gnak,
134. Des Morgens ges- het der Tag an/	134. Reggel kezdetik a' nappal,
135. Des Abends die Nacht.	135. Estve az éjszaka.

Der Elementen.

Az éltető állatokéi.

136. Die Elemente neha- ren vnß.	136. Az éltető állatok minket táplálnak,
137. Das Feuer brennet/	137. A' tűz ég.
138. Die Flamme lodert/	138. A' láng lángot, lobog.
139. Die Funcke glim- met/	138. A' szikra szökődös.
140. Der Donner doniert	140. A' mennydörgés dörög
141. Der Wind wehet/	141. A' szél fű.
142. Der Regen regnet/	142. Az eső esik, esőzik,
143. Der Schnee schneyet	143. A' hó esik, havazik,
144. Das Wasser fließt auf dem ebenen/	144. A' víz foly a' lapá- lyon,
145. Es rinnet aus dem Fasse/	145. Az edényből szivár- kozik,
146. Es springet aus de Quelbrunnen/	146. A' kút föből ki. bu- zog, fel szökik,
147. Es wird aus de Zie- hebrunnen geschöpffet.	147. A' kútból merítettik.

τὰ τῶν Φυτῶν.

148. ἡ βοτάνη αὐξάνεται,
 149. τὸ φύλλον γαίλαει,
 150. τὸ ἀνδρῶ ἀνδρῶι,
 151. ὁ καρπὸς ἀκμάζει,
 152. ὡς ἵνα δρέψῃς,
 153. κλίνε τὸν κλάδον,
 154. εἴτε ἀπῶια, εἴτε κοκκύ-
 μηλα, εἴτε κεράσια ὤ-
 σι,
 155. τὸ κάρπου πρηῆνα συλ-
 λαμβάνει,
 156. τὸ ρόδον εὐόζει,
 157. ἡ ἀκαλήφη (κνίδη) κνί-
 (ζει.

τὰ τῶν ζώων.

158. ὁ λίθος κείται,
 159. τὸ δένδρον ἰσησι,
 160. τὸ ζῶον ἑαυτὸ κινεῖ,
 161. τὰ πετεινὰ ἰπταται,
 162. ὁ ἰχθὺς κελυμβᾷ,
 163. τετράπεδρα βαδίζει,

ὁ ὄφις

Plantarum.

148. Herba crescit,
 149. Folium viret,
 150. Flos floret,
 151. Fructus maturéscit,
 152. Quem ut carpas,
 153. Flecte ramum,
 154. Sive fiat pyra, sive
 pruna, sive cérafa &c.
 155. Nux contémet nú-
 cleum,
 156. Rosa olet béne,
 157. Urtica urit.

Animalium.

158. Lapis jacet,
 159. Arbor stat,
 160. Animal se movet,
 161. Avis volat,
 162. Piscis natat,
 163. Quádrupes gráditur,
 164. Ser-

Der Erd gewächse.

148. Das Braut wächst/
 149. Das Blat grünet/
 150. Die Blume blühet/
 151. Die Frucht wird reiff/
 152. Welche/ daß du sie abbrechest/
 153. So beugeden Ast/
 154. Es seyen Birnen/ oder Pflaumen/ oder Kirschen/
 155. Die Auß helt den Kern in sich/
 156. Die Roseriecht gürt (wohl)
 157. Die Nessel brennet.

Der Thieren.

158. Der Stein liget/
 159. Der Baum stehet/
 160. Das Thier beweget sich/
 161. Die Vögel fliegen/
 162. Die Fische schwimmen/
 163. Daß vierfüßige Vieh gehet/

A' Plántákéi.

148. A' fű nevededik,
 159. A' fának vagy fűnek levele zöldellik,
 150. A' virág virágzik,
 151. A' gyümölcs érik,
 152. Melljet hogy le-szakasz,
 153. Hajtsd meg az ágat,
 154. Akarkörtvélyek, akar szilvák, akar trefnyék legyenek,
 155. A' dióbéjában vagy a' bél,
 156. A' Rosa jól szagaskodik,
 157. A' tsilán tsip.

A' lelkes állatokéi.

158. A' kő fekszik,
 159. Az élő-fa fen áll,
 160. A' lelkes állat magát mozgattya,
 161. A' madár repül,
 162. A' hal úsz,
 163. A' négy lábú állat lépik, B 4 164. A'

164. ὄφεις ἐλυπαῖται,	164. Serpens serpit,
165. ὁ σκώληξ ἐρπύζει,	165. Vermis repit,
166. ὁ ἔλαφος τρέχει,	166. Cervus currit,
167. ὁ ἵππος χρεμετίζει,	167. Equus hinnit,
168. ὁ βῶς μυκᾷ,	168. Bos mugit,
169. ὁ ἀμνὸς βληχᾷται,	169. Agnus balat,
170. ὁ χοῖρος γρυίζει,	170. Porcus (sus) grunnit,
171. ὁ ἄρκλος βρούχει,	171. Ursus murmurat,
172. ὁ λύκος ὠρύεται,	172. Lupus ulular,
173. ὁ κύων ὑλακτεῖ,	173. Canis latrat,
174. ὁ κριὸς κορύπτει,	174. Aries arietat,
175. τὸ θηρίον σπαράττει,	175. Bellua laniat,
176. ὁ λαγὸς ἀππηδᾷ,	176. Lepus fugit,
177. ἡ ἀλώπηξ ἀλλάττει τείχας,	177. Vulpes mutat pilos,
178. ἡ γαλὴ ἀρθεύει μῦας,	178. Catus (felis) capis mures,
179. ἡ ἀλεκτρυὼς ὠτοκεῖ (ται),	179. Gallina ponit ova,
180. ὁ χὴν ἀκρόσπελον σιτεῖ,	180. Anser vescitur avéna,
181. οἱ σκώληκες κατεοθί- σι τὰ πιμελῆ,	181. Vermes rodunt pin- gia,
182. οἱ φθεῖρες δάκνυσιν τὸν χεῶτα,	182. Pediculi mordent cu- rem,
183. ὡς καὶ οἱ φύλλοι καὶ κώ- νωπες,	183. Ut & pulices atque culices,

ὁ μύ-

184. For-

164. Die Schlange schleicht/	164. A' kigyó tsúszo
165. Der Wurm krecht/	165. A' fereg mász,
166. Der Hirsch läufft/	166. A' szarvas fut.
167. Das Pferd wiehelt/ (wiehert/)	167. A' lónyert,
168. Der Ochse brüllet/	168. Az ökör bög (bömböl
169. Das Lamb bläcket/	169. A' barány beget,
170. Das Schwein (die Saw) grunzet/	170. A' disznó röhög,
171. Der Bär brummet/	171. A' medve dörömböl,
172. Der Wolff heulet/	172. A' farkas ordit,
173. Der Hund bellet/	173. Az eb ugat,
174. Der Widder stößet/	174. A' kos türkölödik,
175. Das grummige wilz de Thier zerreiſſet/	175. A' fene vad szag- gat.
176. Der Hase fleucht/	176. A' nyúl fut.
177. Der Fuchs verän- dert die Haar/	177. A' roka változtatja szőrit,
178. Die Katze fänget Mäuse/	178. A' macska egereket fog,
179. Die Henne leget Eyer/ (ber/	179. A' tyúk tojik tojomá- nyokat,
180. Die Gans iſſet Has	180. A' lúd zaboreszik,
181. Die Würme benagen das Fette/	181. A' fergek rágnák a' kövéreket,
182. Die Käuse beiſſend die Haut/	182. A' tetűk tsipik a' bőrt,
183. Wie auch die Flöh/ vnd Mücken/	183. A' mint a' balhák és a' szunyogok is,

Die

B 5

184

184. ὁ μύρμηξ ἐπίπονός ἐστι,	184. Formica est laboriosa,
185. ἡ ἀράχνης τεχνικός,	185. Aranea artificiosa,
186. αἱ μέλισσαι σίξουσι κέν- τρα,	186. Apes pungunt aculeo,
187. πᾶν τὸ ζῶν ἀκμάζει.	187. Quicquid vivit vi- get.

Τὰ τῆς Ἀνθρώπου.

Hominis.

188. ἡμεῖς πλάττομεν πικίλα,	188. Nos agimus varia,
189. σῶμα πῆτε καὶ θυμῶ,	189. Corpore & animo,
190. ἡ κεφαλὴ πληροῦται ἐγκεφάλου,	190. Caput repletur cerebro,
191. καλύπτεται τοῖς τρίξεσι.	191. Tegitur capillis,
192. παρεκτός τῆς ὄψεως,	192. Excepto vultu.
193. εἰδὲν μέλῳ μάρτην ἐδόθη,	193. Nullum membrum frustra datum est,
194. τοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς ὀπόμεθα,	194. Nam oculis cernimus,
195. διὰ τῆς ῥινὸς λασπομύττομεν,	195. Per nasum excernimus,
196. τὸ μέτωπον ἔχει τὰς ῥυτίδας,	196. Frons habet rugas,
197. τὰ ὦτα ἀκούουσι,	197. Aures audiunt,
198. οἱ μυκτῆρες ὀσφραίνονται.	198. Naresolfaciunt,
199. ἡ	199. Lin

184. Die Ameiß ist ar-
beitsam/
185. Die Spinne küstreich/
186. Die Bienen stechen
mit dem Stachel/
187. Alles was da lebet/
das hat seine Brafft/

Des Menschen.

188. Wir thun allerley/
189. Mit dem Leibe vnd
Gemüthe/
190. Das Haupt wird
erfüllet mit Gehirn/
191. Wird bedeckt mit
Haaren/
192. Außgenommen das
Anlitz/
193. Kein Glied ist omb-
sonst gegeben/
194. Den mit den Augen
sehen wir/
195. Durch die Nase
werffen wir aus/
196. Die Stirn hat Rüz-
len/
197. Die Ohren hören/
198. Die Nasenlöcher
riechen/ Die

184. A' bangya munkás,
185. A' pok mesterseges.
186. A' méhek fulákiok-
kalszurdalnak,
187. Valami él erejében
vagyon.

Az emberéi,

188. Mi tselekedünk kü-
lömb külömbfele dolgokat
189. Testünk és elmén-
kel,
190. A' fő meg-telik agy-
velővel,
191. Hajszakállal bé-fe-
detik,
192. (Az arczulattól meg-
váltva,)
193. Semmi tag nem ada-
zott hejában.
194. Mert szemünk né-
zünk,
195. Az orrunkon ki-fü-
jük a' taknyot,
196. A' homlokunk rán-
tzai vagynak,
197. A' fülek hallanak,
198. Az orlyukak szaga-
nak, 199. A'

199. ἡ γλῶττια γεύεται, εἰ π
 ἔυχυμον, 199. Lingua gustat quō-
 modo res sapiant,
200. ποῖς ὀδῶσι μάσασό-
 μεθα, 200. Dentibus mándimus,
201. ἡ γαστήρ χυλοῖς, 201. Stómachus cónco-
 quit,
202. τὰ ἔντερά ἀποκρίνει, 202. Intestina égerunt,
203. τὸ ἥπαρ ἀδρασκευάζει
 (ἐπνέμει,) τὸ αἷμα, καὶ
 διὰ φλεβῶν διαμερίζει, 203. Hepar cóncificit sán-
 guinem & dimittit per
 venas,
204. ἡ καρδιά ἀσπυρίζει, 204. Cor pálpirat,
205. ὁ πνεύμων ψύχει, 205. Pulmo respírat,
206. τὰ χεῖλη εἰσιὰμφὶ στό-
 μα, 206. Lábia sunt circa os,
207. ὁ πώγων κρομεῖ ἀνθε-
 ρεῶνα, 207. Barba ornat mentum,
208. αἱ γυναῖκες ἀγένειοίς
 εἰσι, 208. Foemineῖ sunt imbér-
 bes,
209. ποῖς ὤμοις ἀχθσοφοῦ-
 μέν, 209. Húmeris bajulámus,
210. ποῖς βραχίονσιν ἀγκα-
 λίζόμεθα, 210. Bráchiis ampleximur
211. ταῖς χερσὶ πονῶμεν, 211. Manibus laboramus,
212. ἡ ἀριστερὰ δράττει τε
 καὶ ἔχει, ἡ δὲ δεξιὰ ἀποτε-
 λεῖ τὸ ἔργον, 212. Sinistra tenet, dextra
 péragit opus.
213. τῇ παλάμῃ χειροπλά-
 ζόμεν, τῷ 213. Palma palpámus,
214. Pu-

199. Die Züge koftet wie
ein Ding schmecket/
200. Mit den Zähnen kass
wen wir/
201. Der Magen verda
ret/
202. Die Eingeweide
führen aus/
203. Die Leber macht
Blutt / vnd schicket es
durch die Adern/
204. Das Hertz klopfet/
205. Die Lunge holet A
them/
206. Die Leffzen seynd
vmb das Maul/
207. Der Bart zieret das
Kinn/
208. Die Weiber sind oh
ne Bart/
209. Auff den Achseln
tragen wir/
210. Mit den Armen
vmbfahen wir/
211. Mit den Händen
arbeiten wir/
212. Die Lincke helt / die
Rechte verrichtet das
Werck/
213. Mit d' flache Hand
fühlen (streicheln) wir/
199. A' nyelv meg. koftol
lya mi izü légye valami
200. Fogainkal rágunk.
201. A' gyomor emészta.
202. A' bélekké-adják, ké
vetik.
203. A' máj csinálja a'
vért, és az ereken szél
lyel borsáttya,
204. A' szív dobog.
205. A' tüdő lélegzél.
206. Az ajakak vagynak
a' száj körül,
207. A' szakáll meg. éke
síti az állat,
208. Az asszony emberek
szakáltalanok,
209. A' vállainkon hor
dozzuk a' terhet.
210. Karjainkal ölelünk,
211. Kezeinkel munkál
kodunk,
212. A' balkéz tartja, a'
jobb kéz végben viszi a'
munkát,
213. A' tenjérel tapoga
tunk, 214. Az

214. τῷ κροτύλῳ πατάσο- μεν,	214. Pugno percútimus,
215. τῇ κροτύλῃ λαμβάνο- μεν,	215. Vola prehéndimus,
216. τοῖς δακτύλοις δεσ- μεύομεν,	216. Digitis confringi- mus,
217. τοῖς ὄνυξι κνύμεθα καὶ θρυγανῶμεν,	217. Unguibus scábimus & scálpimus;
218. ὑπὸ τὸν θώρακα ἡ κρι- λίαῖσι,	218. Sub pectore venter est,
219. ὑπὸ ταῖς μαχαλαῖς πλευράῖσι,	219. Infra axillas latera,
220. ὑπὸ τέτοις αἰ πλευ- ραῖ,	220. Sub his costis,
221. ὁ ἄνω νῶτος ἔχει ὠ- μοπλάτας, ὁ δὲ κάτω ὀ- σφύας,	221. Tergum habet super- nè scapulas, infernè lumbos,
222. τοῖς ἡλετοῖς καθίζό- μεθα,	222. Natibus sedémus,
223. τοῖς ποσὶ περιπατοῦμεν,	223. Pedibus ambulámus,

Τὰ τῆ νῆ.

Mentis.

224. ὁ νῆς ἐνθυμεῖται αἰεί τι,	224. Mens cogitat semper aliquid,

καὶ

225. Et-

214. Mit der Faust schla- gen wir/	214. Az ököllel verünk,
215. Mit der holtē Hand fassen wir/	215. A' marokkal fogunk,
216. Mit den Fingern drucken wir zusammen/	216. Az újakkal szori- tunk,
217. Mit den Fingern Nägeln frauen vnd fratzen wir/	217. A' körmökkel vaka- rodunk és vajunk,
218. Vnter der Brust ist der Bauch/	218. A' melly alatt vagyon a' has,
219. Vnter den Achselen die Seiten/	219. A' hónallyak alatt az oldalak,
220. Vnter diesen die Rib- ben/	220. Ezek alatt az oldal röntök,
221. Der Rücken hat ob- berhalb die Schuldern blätter/ vnten die Len- den/	221. A' hátón fellyül van- nak a' váll lapozkák, alol a' izombok, égýé- kok,
222. Auff den Hinder- backen sitzen wir/	222. Az alfelünkön ü- lünk,
223. Mit den Füßsen ge- hen wir/	223. A' lábokon járunk,

Des Gemüths.

Az elméjéi.

224. Das Gemüth ge- dencket immer etwas/	224. Az elme mindenkor gondol valamit.
Auch	225. Még

225. καὶ κατ' ὄναρ ἐνυπνιά- 225. Etiam in somnio som-
 ζεται (πολλὰ πλάσια φαν-
 τασμάτα ἀρηματίζει συν-
 εχῶς κινεῖται) mniat,
226. τὸ νόημα νοεῖ 226. Intellectus intelligit
227. ὁ λόγος συλλογίζεται 227. Ratio ratiocinatur,
228. ἡ μνήμη μέμνηται 228. Memoria meminit
229. καὶ εἰ ἐπλαθρομένη ἀ- 229. Et si quid oblita est,
 ναμιμνήσκειται recordatur,
230. ἡ βέλγησις θέλει τὸ κα- 230. Voluntas vult bonum,
- λόν 231. Declinat malum,
231. ἀφίσταται τῷ κακῷ
232. ἀλλὰ πολλάκις κατὰ σο- 232. Sed sæpè fallitur,
- φίζεται (κατασοφισέεται)
233. χαίρει καὶ λυπεῖται 233. Gaudet & tristatur,
234. ὁ ἀμέριμος μηδενὸς 234. Securus curat nihil,
- φροντίζει
235. ὁ ἀκίνδυνος εἰδὲν φο- 235. Tutus timet nihil,
- βείται
236. ὁ ἐνέκλιτος κοπιᾷ 236. Vegerus laborat,
237. ὁ κατὰ πνηθεῖς ἀνα- 237. Fessus quiescit,
- παύεται

225. Auch im Schloff träumet es/ 225. *Mégálmában. is álmodik,*
226. Der Verstand versichet/ 226. *Az értelem ért,*
227. Die Vernunft schleußt bey sich/ (dencket aus/) 227. *Az okosság okoskodik,*
228. Das Gedächtniß ist eingedenck/ 228. *Az emlékező elme emlékezik.*
229. Vnd wo es etwas vergessen hatt/ erinnet es sich/ 229. *Es ha valamit elfelejtett, meg-emlekezik róla,*
230. Der Wille wil das gutte/ 230. *Az akaratakarja a' jót,*
231. Wendet sich vom bösen/ 231. *El-távoztattya a' gonoszt,*
232. Wird aber offte betrogen/ 232. *De gyakorta megtsalátik,*
233. Erfrewet vnd betrübet sich/ 233. *Eőrül és szomorkodik,*
234. Der Sichere sorget nichts/ 234. *A' mérés semmivel sem gondol,*
235. Der wolverwarte fürchtet nichts/ 235. *A' bátor semmitől nem fél,*
236. Der Frische arbeitert/ 236. *Az erejebéli munkáladik,*
237. Der müderuhet/ 237. *A' meg-fáradt nyugszik,*

Denn |

C

238. *Mere*

238. ἡ γὰρ ἀγρυπνία ἐκπι-
νεῖ,
239. ὁ ὕπνῳ ἀνακομίζει,
240. ὅταν ἐπὶ ἑπτὰ ὥρας καθευ-
δήσῃς,
241. καὶ ἐκνήφων, ἐγειρε
ἄλλους.
238. Vigilia enim fati-
gat,
239. Sopor recreat,
240. Cum septem horas
dormivisti,
241. Et evigilas, excita
alios.
- τὰ τῶν νοσηματικῶν.
- Morbidorum.*
242. ὁ ἀσιτῶν ἐρέγεται σί-
του,
243. ὁ διάκορος ἄποσρέφε-
ται,
244. ὁ ἐν τευφῆ ζῶν (ὁ τευ-
φερός) αἰσθάνεται,
245. ὁ ὑγιής καλῶς ἔχει,
246. ὁ νοσῶν νοσεῖ,
247. ὁ ἀλγῶν, μεμψιμοι-
ρεῖ,
248. ἡ νόσῳ χωρὶς ἀλγῆ-
ματῶν ἐπικίνδυνός ἐστι,
249. καὶ πλεονάκις θανάσι-
μος,
250. ὁ πυρετός ἐπανέρχεται
αἰμοὶ βαδόν,
242. Jejunus appetit es-
cas,
243. Satur fastidit,
244. Delicatus deligit,
245. Sanus benè valet,
246. Aegrotus ægrótat,
247. Cui dolet, is queri-
tur,
248. Morbi sine dolore
sunt periculosi,
249. Et plerunq̄, lethales,
250. Febris redit per vi-
ces,

238. Denn das Wachen machet müde/	238. Mert a' vigyázás meg fáraszt,
239. Der Schlaf er- frischet/	239. Az édes álom meg- újít,
240. Wenn du sieben Stün- den geschlafen hast/	240. Midőn hét órákig a- luttál,
241. Und erwachest/ wes- che andere auff/	241. Es fel serkensz, má- sokat költse fel,

Der Kräncklichen.

A' betegekéi.

242. Ein Nüchterner ist begierig zur Speiß/	242. A' ki éhómra vagyon kivánnya az eledelket,
243. Ein Satter eckelt/	243. A' meg-elégedett meg- unnya,
244. Ein Zärtling wehlet aus/	244. A' kedvére tartott válogattya,
245. Ein Gesunder ist wol auff/	245. Az egészséges jól va- gyon,
246. Ein Krancker ist fränck/	246. A' beteg betegeske- dik,
247. Wem es schmerzet/ der beklaget sich/	247. A' kinek fáj az pa- naszolkodik,
248. Die Kranckheiten ohne schmerzen/ sind gefährlich/	248. A' fájdalom nélkül való betegségek vesze- delmesek,
249. Und Gemeiniglich tödtlich/	249. Es gyakran halálo- sok,
250. Das Fieber kömmt mit Abwechselung wie- der/	250. A' hideglelés feren- ként jó visszsa,

Der

C 2

251. A'

251. ἡ ἀποπληξία κτείνει ταχέως,	251. Apoplexia énecat c̄is t̄o,
252. ἡ ψώρα κνισμὸν ποιεῖ,	252. Scabies facit pruritu- tum,
253. τὸ ἔλκος βρῦει (βρῦζει) ἰχώρι,	253. Ulcus scatet rabo,
254. τὸ νέον τραῦμα θερμ- πέυεται,	254. Recens vulnus saná- tur,
255. πᾶν τὸ σιπόμενον ρυτί: (δίσωδες,)	255. Quicquid putret, sordet,
256. ὁ ῥωμαλέος (εὐθηνής) δυνατατο λαβασάζειν,	256. Robustus potest mul- tum ferre,
257. ὁ ἀσθενής ὀλίγα φέρειν,	257. Tener parum sufferat, re,
258. ὁ τυφλὸς ἔχ' ὄρα,	258. Cæcus non videt,
259. ὁ κωφὸς ἔχ' ἀκεί,	259. Surdus non audit,
260. ὁ κωφὸς (ἄφωνος) ἔ- λαλει,	260. Mutus non lóquitur,
261. ὁ χωλὸς χωλεύει,	261. Claudus claudicat,
262. τῆς ψαυσεως ἕδ' ἴσ' ὑσε- ρεῖ, εἰ μὴ ὁ παρωλυτικός,	262. Tactu caret nemo, nisi paralyticus,
263. τὸν ἀνάπηρον ἐλείπει π.	263. Mútilo deest áliquíd.

Τὰ τῶν βαρυσσργῶν.

ὁ γεωρ-

Opificum.

264. Agri-

251. Der Schlag tödtet
geschwind/
252. Die Krätze machet
Zü Fen/
253. Das Geschwür
fleußt mit Lyter/
254. Eine frische Wunde
wird geheilet/
255. Was faulet / das
stüncket/
256. Ein Starcker kann
viel tragen/
257. Ein Zarter wenig
ertragen/
258. Ein Blinder siehet
nicht/
259. Ein Tauber höret
nicht/
260. Ein Stummer redet
nicht/
261. Ein Lahmer hincset
262. Das Fülen mangelt
niemand / als dem den
der Schlag gerüret/
263. Einem Verstümmel-
ten gebriecht (fehlet) et
was,

251. A' gutta-útés hamar
meg-ól,
252. A' ruh viszketesgees
szerez,
253. A' fekély posog ge-
nyei seggel,
254. Az újontában valo
seb meg-gyógyul,
255. Valami meg-rohad,
bűdös az,
256. Az erős sokat vihet-
el,
257. A' gyenge keveset vi-
selhet-el,
258. A' vak nem lát,
259. A' süket nem hall,
260. A' néma nem szoll,
261. A' Sánta sántál,
262. Tapasztalásbéli ér-
zes nélkül senki nintse,
hanem csak a' gutta
útott,
263. A' tsonkáknek va-
gyon valami hija,
A' mester emberekéi.

Der Handwerker.

Der

C 3

264. 2

264. ὁ γεωργὸς ἀροῖ,
265. ἔαροσπιρίζει,
266. θέρεσ φερίζει,
267. ὀπώρασ τευγαῖ,
268. χειμῶνσ ἀλοῶ ἐν ἀ-
λοῇ,
269. ἰκηπερεσ φυτεύει κη-
πων,
270. ὁ μυλοκόπος (μυλω-
θερεσ) ἀλείπει σῖτον ἐν μύ-
λω,
271. ὁ ἀρτοποιὸσ φουρᾶ (πέ-
πτεσ) ἀρτον ἐν ἀλείπει,
272. ὁ ποιμὴν βόσκει τὴν ἀ-
γέλην,
273. χορτοκοπέτ (τέμνει χορ-
τον) ἐν βενόμω,
274. ποιεῖ τυρὸν ἐκ τῆσ γά-
λακτεσ,
275. ὁ κρεατοκόπος σφάζει τὰ
κτῆνη,
276. ὁ θηρευτὸσ ἀχεύει τὰσ
θῆρασ,
277. ὁ ὄρνιθοαχευτὸσ ἀλί-
σκει ὄρνιθασ,
278. ὁ ἀλιεὺσ ἀλιεύει (ἰχ-
θῶνασ ἀλίσκει)

ὁ μαι-

264. Agricola arat,

265. In vere sēminat,

266. In aestate merit,

267. In autumnno vindē-
miat,268. Hyeme tritūrat in
hōtreo,269. Hortulānus plantat
hortum,270. Molitor molit in mo-
la frumentum,271. Pistor pinxit panem
ē farina,272. Pastor pascit gre-
gem,273. Secat foenum in pra-
to,274. Format ē lacte ca-
seos,275. Lānio maestat pēci-
des,276. Venātor venatur
feras,277. Auceps capit volu-
cres,

278. Piscator piscatur,

279. Co-

264. Der Aeßersmann ackert (pflüget/)
265. Im Frühlingsfäet er/
266. Im Sommer erndet er/
267. Im Herbst lieſet er Wein/
268. Im Winter driſchet er in der Scheune/
269. Der Gärtner pflanzt den Garten/
270. Der Müller mahlet in der Mühlen das Getreyde/
271. Der Bäcker bäckt Brod aus Mähl/
272. Der Hirt weidet die Herde/
273. Hewet das Hew auff der Wieſe/
274. Machet aus Milch Käſe/
275. Der fleiſcher ſchlahtet das Vieh/
276. Der Jäger jaget das Wild/
277. Der Vogelſteller fängt Vögel/
278. Der Fiſcher fiſchet/
264. A' ſzánto veto ember ſzánt,
265. Tavaszszal vét,
266. Nyáiban arat,
267. őſſel bortszúr (ſölöt ſzéd)
268. Télben tſépel a' tſürben,
269. A' kertész a' kertez bé ülteti,
270. A' molnár öröl a' malomban gabonát,
271. A' Sütő lisztből kenyeret süt,
272. A' Pásztor legelteti a' nyáját,
273. Szénát kaſzál a' réten,
274. A' tejből ſajtokat nyom,
275. A' mészáros meg-öli a' barmokat,
276. A' vadász vadakat vadász,
277. A' madarász madarat fog,
278. A' balász halász. (halakat fog)

279. ὁ μάγειρος ἐποιμάζει
βρώματα, 279. Coquus parat cibos,
280. ἔψει ἐν τῇ χύτρᾳ, 280. Elixat in olla,
281. ὁ πᾶς ἐν ὄβελῳ, 281. Affat in verubus,
282. Φρύττει ἐν τῷ βετύρῳ, 282. Frigit in butyro,
283. ἀνθρακίζει ἐπ' ἔρα-
ρίδῳ, 283. Torret in craticula,
284. τὰς προσφορὰς ἀρτύ-
ομεν ἀρώμασι, 284. Fércula condimus a-
romátibus,
285. τὸ ποτὸν ἀποκαταπίθε-
μεν ἐν ψυχροτέρᾳ οἴνο-
θήκῃ, 285. Potum condimus in
cellá,
286. ἐκ τῶν σαφυλῶν γίνε-
ται ὁ οἶνος, 286. Ex uvis fit vinum,
287. ὁ ζύθος προχειρίζεται
ἐκ τῆς πίθῃ, 287. Cerevisia prómitur
è dólio,
288. ὁ ἡνιοχὸς συζευγνύει
τὰς ἵππους, 288. Auriga jungit equos,
289. καὶ χρίει τροχάς, 289. Et ungit rotas,
290. καὶ εὐθυπρεῖ παρὰ
χρήμα, ἐν δὲ τῷ πηλῷ ἐ-
ρείδεται, 290. Et proficiscitur sú-
bito; in coeno autem
heret,
291. ὁ χεὶν τὰ βάρος, ἀμαίξει
καὶ ἐλκείθῃ, 291. Quùm vehit onera
curru aut trahá,

279. Der Koch bereitet die Speisen / 279. A' szakáts éikeket készít,
280. Er siedets im Topf/ 280. Főz a' fazékban,
281. Bretet an den Bratspiessen/ 281. Süt a' nyárson,
282. Backet (pregelt) in der Butter/ 282. Ránt a' vajban,
283. Köstet auff dem Koft/ 283. Pírita' Rostélyon,
284. Die Gerichte würzen wir mit Gewürz/ 284. Az éikeknek izit meg adjuk a' fűszer-számokkal,
285. De Trancé verwahren (Halten) wir im Keller/ 285. Az italt el-téssük (el-rejtyük) a' pinczében,
286. Aus den Waintrauben wird Wein/ 286. A' szőlőkből lesz a' bor,
287. Das Bier wird gezapffet aus dem Fasse/ 287. A' ser ki-véteik a' hordobol,
288. Der Fuhrman spannet die Pferde an/ 288. A' kocsis bé-fogja a' lovakat,
289. Und schmieret die Räder/ 289. Es a' kerekéket meg-keni,
290. Und fährt geschwinde/ im Koch aber steckt er/ 290. Es hirtelen megyen, a' sárban penig meg-akad,
291. Wen er führet die Lastwahren auff dem Wagen oder Schlittē/ 291. Midőn terhet viszen szekéren avagy sánon,
- Der

292. ὁ ναύτης πλέει πλοίω, 292. Nauta nāvigat navis
293. ὁ ναύκληρος κυβερνά πηδαλίω προσκαθίζόμενος μετὰ δὲ φολκαίου 293. Naulérus gubernat clavo assidens cum gubernaculo,
294. οἱ ἐρέται ἐρέτῃσι, 294. Rémiges rémigant,
295. Διὰ τῶν ποταμῶν ποδίζομεν, 295. Per flúvios vadámus,
296. ἢ χρώμεθα σκαφίω, 296. Aut útimur scaphis,
297. ἢ συνασπρούομεν γεφύρας καὶ γεφυράδια, 297. Aut strúimus pontes & ponticulos,
298. ὁ ὁδοιπὸρος βαδίζει κατὰ τῆς ἀτραπέως, 298. Viator it per semitam,
299. καὶ εὐλαβείται μὴ διαμαρτάνῃ, 299. Et cavet ne errer,
300. ἢ εἰς βόθρον ἐμπέσῃ, 300. Aut cadat infóveam,
301. ὑποσπρέφει, ὅπως ἐδύναται περὲυεῖσθαι, 301. Cedit retró, ubi porró nequit pèrgere,
302. ὁ ἐμπροσθὰ ἄντια μεταχειρίζεται, 302. Mercátor tractat mercés,
303. φοβείται τὴν ζημίαν, ζητεῖ τὸ κέρδος, 303. Metuit damnum, quærít lucrum,
304. τὸ νόμισμα φορεῖται ἐν ἀργυροθήκῃ, 304. Monéta gestátur in cruména,

92. Der Schiffer schiffet
mit dem Schiffe/
93. Der Stewermann
stewret/ (regiret) bey
de Stewer Ruder sitz-
end mit dem Ruder/
94. Die Ruder knechte
rudern/
95. Durch die Wasser-
flüsse waten wir/
96. Oder brauchen Bäh-
ne (Nachen)/
97. Oder bauen (ma-
chen) Brücken vnd
Stege/
98. Der Wanderßmann
geheth vber dem fustteig
99. Vnd hütet sich/das
Er nicht irret/
100. Oder falle in die
Grube/
101. Er weichet zurük/ wo
er nicht fort kan/
102. Der Bauffmann
handelt mit Wahren/
103. Fürchtet Schaden
(verlust/) Suchet Ge-
winn/
104. Die Münze wird
getragen im Beutel/
Wiel
292. A' hajos hajokázik
a' hajóval,
293. A' hajos mester igaz-
gattya, a' hajó farabaz
a' kormány szegnél ál-
ván az igazgatóval,
294. Az evezők evez-
nek,
295. A' folyó vizen lábbo-
lunk (gázolunk,)
296. Avagy tsolnakokkal
élünk,
297. Avagy hidakat és
pallokat tsinalunk,
298. Az úton járó megyen
az ősvenyen,
299. Es el-távoztattja
hogy el ne téveljék,
300. Avagy ne essék a' gőz
dörben,
301. Visz-sza tér, a' holto-
vább nem mehet,
302. A' kalmár az áru-
kat forgattya,
303. Féla' kartul keresi a'
nyereséget,
304. A' pénz az erszén-
ben hordoztatik,

305. ὅπ ποῖς χρέμασι ὁ ὀ-
φείλομεν, ἰκανὸν ποιῶμεν
(ἀποδίδομεν)
306. ἄνεμα μετὰ καὶ πωλῶ-
μετὰ πλέον ἢ ἑλάττω-
ν.
307. τὰ νομίσματα ποικί-
λα ἕκαστα κατὰ τὴν ἰσχύα
ἑαυτῶν εἰσι.
308. ἡ χερνήτης νήθει ἐκ τῆς
λίνης.
309. ὁ ὑφάντης ὑφαίνει σιν-
δόνα, ἰσθὴν (ὑφθ).
310. ραισποῖος ἐκ ἐρίων ρά-
κει.
311. ὁ ἀκεσίης ἀρμόζει τὸ
ἱμάτιον.
312. ὁ στυτεὺς ράπτει ὑπο-
δήματα ἐκ τῆς στύτης.
313. ὁ διφθεροποῖος ἐκ δερ-
μάτων διφθεράς. Ἐείμα-
τα οἰωτὰ κατὰσκευάζει.
314. ὁ χρονοπλόγος χροῖνον
πλέκει.
315. ὁ κροσμεύς κροσμίαια
πλάπτει ἐκ κροσμίου (πηλῆς)
316. ὁ κισποῖος κίσας αὐτῆς
ἀλλὰ κίσας.
305. Quoniam pecunia
que debemus, solvi-
mus,
306. E'mimus & vendi-
mus carè aut vili,
307. Nummi sunt diversi,
quique suo valore,
308. Netrix net è lino,
309. Textor texit linteum,
telam,
310. Pannifex è lanâ pan-
nos,
311. Sartor mensûrat ve-
stes,
312. Sutor suit calceosex
corio,
313. Pellio è péllibus pel-
licea,
314. Réstio torquet re-
stim,
315. Figulus fingit fidéli-
as,
316. Scriníarius sua scri-
nia glúcinat,

305. Weil mit dem Gelde wir bezahlen / was wir schuldig seyn /
306. Wir kauffen vnd verkauffen Tewel oder wolfeil /
307. Die Pfennige sind vnterschiedlich / ein jeder in seinem Werth /
308. Die Spinnerin spinnet aus dem flachs /
309. Der Weber webet Leinwand /
310. Der Tuchmacher aus der Wolle Tücher /
311. Der Schneider messet die Kleider /
312. Der Schuster nehet Schuh aus Leder /
313. Der Kürschner aus fällen Peltzwercke /
314. Der Seyler drehet Seyle (Sericke /)
315. Der Töpffer machet Kacheln /
316. Der Tischler (Schreiner) leimet seine Trusben / (laden)
305. Mert a' mivel tartozunk, pénzrel fizetjük meg,
306. Veszünk és adunk drágán avagy oltsón,
307. A' pénzek különb különb felék mindenik az ő erőssége szerint,
308. A' fono asz szony fona a' lenből,
309. A' takács sz ő lenből való ruhát (vásznat)
310. A' poszto tsináló az gyapjuból posztót,
311. A' szabó meg-mérő a' ruhákat,
312. A' varga var sarkat a' bőrből,
313. A' szőts bőrből ködmönöket tsinál,
314. A' kötél tsináló köteleket teker,
315. A' fazakas föld edényeket tsinál,
316. A' szekrény tsináló (asztalos) az ő szekrényét meg enyvezi,

Der

317. A

317. ὁ σιδηρεὺς τύθει ἐπὶ ἐκμονι,	317. Faber eudit super incude,
318. ὁ ὑλουργὸς ξύει ἀξίνη καὶ οἰκοδομεῖ οἰκοδόμη- μα,	318. Lignarius asciat se- cūri & ædificat ædifi- cium,
319. ὑποθεῖς θεμέλιον, ἐπι- πίθησι τοίχους,	319. Pōnit fundamentum, erigit parietes,
320. σέγει τῷ σέγει,	320. Operit tecto,
321. τὸ ἀρρωστον ἐκ ἐστὶ βε- βαῖον,	321. Débile non est fir- mum,
322. στήριζεται στήριγμασι,	322. Fulcitur fulcris,
323. ὅπως μὴ κλίνη.	323. Ut ne ruat.
<i>ῥήματα ἀπρόσωπα.</i>	
324. εἴ σοι δοκεῖ, ἔξεσι,	324. Si tibi libet, licet.
325. εἴ σὺ ὀκνεῖ τῷ πόνῳ, αἰ- σχύνῃ,	325. Si te piget laboris, pudeat te.
326. πρέπει σε μετάνοια τῆς αἰμαρτίας,	326. Decet te poenitere peccati,
327. προσήκει τῷ νεανίσκῳ ἡ σιγή,	327. Adolescentem decet silentium,

εἰ ἄχθῃ

328. Si

3 17. Der Schmied schmi-	3 17. A' kovács vér az
det auf dem Amboß/	ülön,
3 18. Der Zimmermann	3 18. Az áts bárdol a' fej-
zimmert mit dem Bei-	szével és éppit éppüle-
se vnd bauet ein Ges-	tet,
bäw/	
3 19. Leget den Grund/	3 19. Fundamentomot véti
richtet die Wände auff/	falakat állat,
3 20. Bedeckts mit dem	3 20. Héjazattal bé-fe-
Dache/	dezi,
3 21. Das Schwache ist	3 21. Az erősen nem e-
nicht fest/	rős,
3 22. Wird gestützet mit	3 22. Meg-támasztatik
Stützen/	támaszokkal,
3 23. Das es nicht vmb-	3 23. Hogy el ne dűllyön.
falle (ein falle.)	

Verba impersonalia.

Személyetlen Igék.

3 24. Wo dir's geliebt/ste-	3 24. Ha tenéked tetszik,
hets frey/	szabad,
3 25. Wo dich die Arbeit	3 25. Ha te restelled az
verdreust / so schäme	munkát szégyenlyed,
dich/	
3 26. Es sol dich gerewen	3 26. Illik hogy te meg-bán-
der Sünde/	nyada a' te vétkeket,
3 27. Einem Jüngling	3 27. A' fel-serdült iffiat
stehet wol an das	illeti a' halgatás,
Stillschweigen/	

Wo

3 28. Ha

328. εἰ ἄχθῃ καθίζων, χρη-
στε περιπατεῖν.

328. Si te fessio[n]istadeo,
oportet spaciari.

CAPUT III.

Κεφάλαιον τρίτον γ.
περὶ τῶν περιστάσεων τῶν
ὄντων.

*De rerum circum-
stantiis.*

329. τίς με καλεῖ; ἐγώ.

329. Quis vocat me?
Ego.

330. μή τις σὺ εἶ; τίς ἐστίν ἔν-
δεκεῖ; Παῦλῳ.

330. Tūc es? Quis est
igitur illic? Paulus.

331. προσδοκῶμεν, ἕως ἂν
ἔλθῃ και.

331. Expectemus donec
veniat. Bene.

332. χαῖρε. ἔχω χάριν.

332. Salve. Ago grátias,

333. πῶς ἔχει σοι ὑγίεια;
μετρίως.

333. Ue vales? Sic medió-
criter,

334. πῶ γέγονας; πόθεν ἐ-
παπέροχη; ἐκ πόλεως.

334. Ubi fuisti? Unde re-
dis? Ex oppido,

335. πῆ ἴες; διὰ περιού-
λιον.

335. Quá ivisti? Per por-
ticum,

336. ποῦ θέλεις; διακόνδε.

336. Quorsum vis? Do-
mum,

337. καὶ ποῦ τόθεν; ἐδαμόσε.
πότε

337. Et quó inde? Nusquá,
338. Quan-

328. Wo du deß Sitzens
vberdrüßig bist/ mustu
spazieren/

328. Ha meg-untad az
ülést színelnod kell.

CAPUT III.

Von den vmbständen
der Dinge.

A dolgoknak kör-
nyül állásírol.

329. Wer ruffet mich?
Ich.

329. Ki hívengemet? En.

330. Bistu es? Wer ist
denn dort? Paul.

330. Te vagyé? Ki vagyok
tehat amott? Pál.

331. Last vnß warten/
biß er kömpt/

331. Várjuk meg mig el-
jö. Jól, bátor.

332. Sey gegrüßet. Ich
sage danck/

332. Egésséggel! Köszö-
nettel vészem,

333. Wie gehets dir?
So mäßig/

333. Mint vagy? Így fél-
részent:

334. Wo bistu gewesen?
Wo kömbstu her?
Auf dem Städtelein/

334. Hol voltál? honnan
jöss visszsa? a város-
bol,

335. Wo durch bistu ges-
gangen? durch die
Läuben/

335. Mellyen mentél-
el? a tornáczon által,

336. Wo wiltu hin? ans
heim (nach Haus)

336. Hová igyekezel?
Haza,

337. Vnd wohin von dā-
nen? Nirgends hin/

337. Shová onnét? Sohová
sem, D 338.

338. πότε ἐν τῷ κήπῳ ἦθθα;	338. Quando in horto fuisti?
339. χθές, σήμερον, νῦν, ἄρτι, πάλαι,	339. Heri, hodie, modò, nuper, dudum,
340. πότε με ἐπισκέψῃ, (αἴψα, αὐτίκα) αὔριον, μεταυριον, ποτέ,	340. Quando me invises? Mox, cras, peréndie, aliquándo,
341. εἰδῆς ἄπο σώματ' ἔλεγειν ἀνάγνωσιν; μονοχ' (μονονέ)	341. Scisne memóriá lectionem? Sic satis,
342. ἐγὼ ἄδαμῶς,	342. Ego minimè (neutiáquam)
343. τί ἐστιν ἡ αἰτία; ἄρα ἐπελάθῃ; σχεδόν,	343. Quæ est causa? Num es oblitus? ferè,
344. διὰ τί ἐκ ἀναλαμβά- νεις;	344. Cur non repetis?
345. νῦν μοι ἐχολάζεις,	345. Nunc mihi non vacat,
346. διὰ τί; ἀπέσταλμαι εἰς ἑπαυλιν,	346. Quare? missus sum in villam,
347. ἀληθῶς; συμπερεύσομαι ἔραρ,	347. Profecidò? ibo uná. Nequáquam,
348. δι' ὧν; ἀναληψόμεθα κ' τῆς ὁδῆς,	348. Quamobrem? repetémus in itinere,
349. τῷτο ξυνηγόχοι, ἢ κίττι βίβειν, κίτι:	349. Id præstat quám garrire?

338. Wenn bistu im Garten gewesen?
339. Gestern/ heut/ erst/ newlich/ vorlängst/
340. Wann wiltu mich besuchen? Bald/ Morgen/ Uebermorgen/ etwan/ (dermal eins/)
341. Kanstu außwendig die Lection? Gut genug.
342. Ich gar nicht/ (mit nichten)
343. Was ist die ursach? Hastu es vergessen? fast/ (schier/ bey nahe/)
344. Warumb wiederholestu sie nicht?
345. Ich habe jetzt nicht die weile/
346. Warumb? Ich bin gefand worden in den Meyerhoff/
347. Warlich? Ich wil mit gehen. Mit nichten/
348. Warumb doch? Wir wollen repetiren vnter Wegens/
349. Das ist besser/ als schwarz/
338. Mikor voltál a kertben?
339. Tegnap, ma, most, minap, régen.
340. Mikor látogat megengemet? majd, holnap, holnap után valaha,
341. Tudodé könyv nélkül a' leztekét? Ugye léggé,
342. En nem semmiképpen,
343. Mi az oka? talán el felejtetted? közel,
344. Miért nem tanulsd meg ismét,
345. En most nem érkezem,
346. Miért? a' majorban koldertem,
347. Ugye bizony? el megyek edgyütt veled. Semmiképpen ne,
348. Mi okért? az úton tanulljunk,
349. Az jobb mint tsátrogni,

350. ναὶ: ἐπανλευσόμεθα
εὐκαιρως;
351. ταῖχα, ἀλλὰ μόλις,
ἃ διαπορεῖς;
352. μακρὸν ἐστὶ, ἐγγίσο-
μεν,
353. ὡπερ εἰ οἱ σκυτοτέμοι,
εἶεν,
354. ἡμετέρας ἡλικίας πέ-
πει ἡ χρ-ρονομία,
355. ἄτως φασι, ὅμως ἄτως
ἐστὶ.
356. μὴ κρᾶζον. καὶ ἄτως
μόνοι ἐσμέν,
357. πῶς παίζομεν; σφαί-
ρα
358. πόσον χρόνον; ὅλην τὴν
ἡμέραν.
359. αἱ πολὺ (Ὁ καὶ ἔπερ-
βολὴν ἐστὶ) ἀλλὰ ἐορτὴ ἐστίν.
358. Omnino; redibimus
ne matúre?
351. Fortasse, sed vix. Eho
dúbitas?
352. Procul est, properá-
bimus,
353. Ceu futóres? quid
tum?
354. Nostram ætátem de-
cet agílitas,
355. Sic ajunt: Imó sic est.
356. Ne clama. Atqui su-
mus soli.
357. Quómodo ludémus?
Pilá,
358. Quam díu? Totum
diem,
359. Hui nímium est. At-
qui sunt féræ.

Προθέσεις.

360. παραδησώμεθα, δέο-
μαί σε,
361. νῦν σοι μικρὰς λέξεις
ἐκδησομαι.

Præpositiões.

360. Pergamus rogo te,
361. Nunc tibi parvas nó-
culas expónam;

350. Freylich / Werden
wir auch zeitlich wie
der kommen?
351. Vielleicht; doch Paū/
Ey lieber zweiffelstu?
352. Es ist weit / Wir
wollen eylen/
353. Wie die Schuster?
Was ist's mehr?
354. Unserm Alter stehet
die Hurtigkeit an/
355. So sagt man. Ja
also ist's.
356. Nicht Schreye.
Seynd wir doch allein/
357. Wie wollen wir spie-
len? Mit dem Ball/
358. Wie lang? Den gā-
zen Tag.
359. Hui/ das ist zu viel.
Ist es doch Feyertag.
350. Ugy vagyok; meg-té-
rünké idején?
351. Talám meg, de tsak
alig, hókérelkedel?
352. Mészre vagyok,
közelve sünk,
353. Mint a' vargák? s-ha
ugy-u?
354. A' mi údös korunk-
hoz illik a' furisasag,
355. Ugymondnak: söt u-
gyan ugy vagyok,
356. Ne kiált's. Ha tsak
magunk vagyunk.
357. Miképpen játszod-
junk? Laptával,
358. Meddig? egész nap
estig,
359. Húfelettéb volna az.
Hisz Idnepek vadnak.

Vornehmungen.

360. Laß vnß fortfahren/
ich bitte dich/
361. Jetzt wil ich dir die
kleinen Wörtlein er-
klären/

Zu vnß

Prepositiok.

360. Mennyünk elébb.
kérelek égedet.
361. Mostan tenéked a'
kissiny szorszákat ra-
kogatom elődben.

D 3

362.

362. πρὸς ἡμᾶς ἔλθομεν;
ἀφ' ἡμῶν ὠθεύμεν,
363. σὺν ἡμῖν φέρομεν (ἀγο-
μεν) πρὸ ἡμῶν ἐπορεύο-
μεν; ὀπίσω ἡμῶν ἀρτάζο-
μεν,
364. κατὰ τὸν ποταμὸν ἕλα-
θρον κλυμῶν,
365. ἐξ ἐναντίας αὐτῆ ἀδύ-
νατον,
366. ὅτι τὸν βωμὸν ὁ ἱερεὺς
ἔχει μετ' ἐαυτοῦ διάκονον,
367. πρὸ τῆς εἰφοκινδύνης
(ἀφειδῆς τῆ βίης) σημεῖον,
ὅτι ἐντὸς τῆ οἴκου ἡ μέ-
νης,
368. ὑπὲρ τὴν κροῦθὴν
βαίνει, (ἀναπηδᾷ)
369. ἐντὸς τῆ ὑποθύρας ἐρ-
πίζει,
370. ὁμολόγησον ἐνώπιον ἡ-
μῶν, τί ἐπέησας λάθρα
ἡμῶν,
371. ὅτι δήλον ἐστι,
372. πρὸς τὸ ἐνταλμα ἐ-
πίησαι,
373. πρὸς τὸν διδάσκαλον
ἀχαρὶς ἦν,
362. Ad nos trāhimus; ἄ
nobis trūdimus,
363. Nobis-cum dūcimus:
ante nos péllimus; po-
nè nos raptāmus,
364. Secundum flumen
fácile est natāre,
365. Adversus illud im-
possibile,
366. Apud altāre sacerdos
habet penes se diāco-
num.
367. De temerário nota
quód intra ædes non
māneat,
368. Supra culmen scan-
dat,
369. Intra limen reptet,
370. Fatére coram nobis
quid fecisti clam nobis?
371. Quia est palam,
372. Contra præceptum
feci,
373. Erga præceptorem
ingrātus fui,

362. Zu vns ziehen wir/
Von vns stossen wir/
363. Mit vns führen wir/
vor vns treiben wir/
Hinter vns schleppen
wir/
364. Dem strome nach /
ist leicht schwimmen/
365. Wider ihn / ist's vns
mülich /
366. Bey dem Altar hat
der Priester neben sich
den Capellan/
367. Von dem fürwitzigen
(vnbefonnenen)
mercke/das er im Hau-
se nicht bleibe/
368. Auff den Gipffel
steige er/
369. Vnter die Schwelle
krieche er/
370. Bekenne für vns/
was du gethan hast
heimlich für vns?
371. Den es ist öffentlich
372. Wider das Gebot
habe ich gethan/
373. Gegen dem Lehr-
Meister bin ich vns
danckbar gewest/
362. Magunkhoz von-
sunk, tölünk eltoljunk.
363. Mi magunkal vi-
sünk, (vezetünk) elöt-
tünk hajunk, utan-
nunk ragadunk.
364. A' folyó viz menté-
ben könnyű úszni.
365. Annak ellenében le-
hetetlen,
366. Az oltárnál vagy ő
Papnak mellette Kap-
lánya, szolgálo segide,
367. A' vakmerőül je-
gyezd meg, hogy a ház-
ban nem maradjon,
368. A' ház tetőjére hág-
jon,
369. A' küszöbön belől
mász kállyon,
370. Vald meg mi elöt-
tünk, mit szelekedtél ti-
kon mi tölünk?
371. Mert nyilván vagy ő,
372. A' Parantsolat ellen
iselekedtem,
373. Mesteremhez há-
ladatlan voltam,

374. τῆς Διᾶ τὴν πονηρίαν
αὐτῆς ἐκ τῆς οἴκης ἐκδημῶ,
375. πρὸς τὴν ὁδὸν τρέχων,
ἐντεῦθεν τῆς ὕδατος στασί-
μας ὑδροστάσιος ἔσεται,
376. εἶτα πέραν τῆς λίμνης
προβαίνων,
377. κατήλθεν εἰς τὴν ἐρη-
μον,
378. περιπατεῖν περὶ τὰ ἐλά-
δια,
379. ἐπλανᾷτο μεταξύ αἰλ-
σέων.
380. ἐπλεῖ ἐπέκεινα τῆς
Ἰαλιάσσης, ἄχρι τῆς νήσου
ἐσχάτης.
381. ἐγγυὲς πέροιστο τῆς
οἰκισμένης,
382. ἔξω τῆς πατρίδος
πλανώμενος,
383. ὑπὲρ ἧς ἐπιπυγχανε-
σιν,
384. ἀλλ' ἀντὶ πρὸς αἰτί-
μας τῶν ἄλλων ἐδύνα-
ται προσλαμβάνεσθαι,
385. αἶ, ὅση ἀτυχία!
386. εὐτυχὴς πρὸς τοιάτους,
ὅς τιν' |
374. Quidam ob sua faci-
nora é domo prófugus,
375. Juxta viam currens,
citra stagnum consti-
tit,
376. Deinde ultra stagnum
progréssus,
377. Venit in désertum,
378. Obibat circa palú-
des,
379. Oberrábat inter né-
mora,
380. Navigábat trans ma-
re, usque ad extremas
insulas,
381. Prope orbis térmí-
nos,
382. Extra pátriam va-
gans,
383. Pro quo intercédunt,
384. Verúm propter e-
xemplum aliórum non
potest récipi,
385. Hem! cuántum in-
fortúnium!
386. Felix præ talibus,
387. Qui

374. Mancher wegen sei-
ner Thaten / auß dem
Hause flüchtig /
375. Neben dem Weg
lauffend / ist dießseit des
Sees stehen blicben /
376. Darnach jenseit des
Sees fortgefahren /
377. Ist er indie Wüsten
kommen /
378. Er gieng omb die
Sümpffe (pfützen)
herumb /
379. Er irrete in den Lust-
Wäldern /
380. Er schiffete ober das
Meer / biß zu den auß-
sersten Inseln /
381. Nahe an der Welt
Ende /
382. Aufferhalb des Va-
terlands umbstreichēde
383. Vor welchen Vors-
bitte thun /
384. Aber wegen anderer
Beyspiels / fan er nicht
angenommen werden /
385. Ey! welch ein Uns-
glück /
386. Glückselig für sol-
chen /
- Der
374. Egy valaki az ő go-
nosz tselekedetiért há-
zából ki-bujdosott,
375. Az út mellett fut-
ván a' tón innen meg-
állott,
376. Annak utánna a' tón
tulelébb menvén,
377. Mene a' pusztára,
378. A' fertők körüljár-
vala,
379. A' berkek között té-
balyog vala,
380. A' tengeren általha-
jokázik vala szinte a'
legkülső szigetekig,
381. E' világ határhoz
közel,
382. Hazáján kívül vān-
dorolván,
383. A' kiért töreked-
nek,
384. De többeknek példá-
jokért nem fogadtatha-
tik viszsza,
385. Jaj! melly nagy sze-
rentséilen seg!
386. Boldog az ilyenekhez
képest, D 5 387.

387 ὅς τὴν συνείδησιν καθα-
ρὴν φυλάττει.

Δειδμητά.

388 εἶδες (Ἰησοῦ) ὄριθ-
μὲν; ναί.

389 πείρασον ἔν; ὅσα εἰσὶ τὰ
ὄντα;

390 μία ἐστὶ βίβλος τῶν
αἰνῶν γραφῶν,

391 δύο εἰσὶ Διαθήκαι, πα-
λαιά & καινὴ.

392. τρεῖς πρόσωπα τῆς ἁ-
γίας Τριάδος,

393. τεσσαρες οἱ εὐαγγελι-
σταί,

394. πέντε αἰσθήσεις,

395. ἕξ ἡμέραι ἀνέορτοι,

396 ἐπὶ τὰ αἰτήματα ἐν
τῇ εὐχῇ κυριακῇ,

397 ὀκτώ ἡμέραι εἰσὶν ἡ ἑβδο-
μας,

398. τρεῖς τρεῖς εἰσὶν ἐννέα,

399. δέκα ἐπιτολαὶ τῆ Θεῷ,

387. Qui conscientiam
puram custodit.

Numeralia.

388. Scis numerare?
Utiq;

389. Tenta igitur; Quot
sunt res?

390. Unus est codex Bi-
blicorum,

391. Duo sunt Testamē-
ta; Vetus & Novum,

392. Tres personæ sanctæ
Trinitatis,

393. Quatuor Evangeli-
stæ,

394. Quinque sensus,

395. Sex profecti dies,

396. Septem petitiones
in oratione Domini-
ca,

397. Octo dies sunt septi-
mana,

398. Ter tria sunt novem,

399. Decem præcepta
Dei,

387. Der das Gewissen
rein bewahret/

Zählwörter.

388. Kanstu zehlen?
Freylich/

389. Versuch derhalben:
Wie viel seynd Dinge?

390. Es ist ein Bibel-
Buch/

391. Es seyn zwey Testa-
ment, das Alte vnd das
Neue/

392. Drey Personen der
H. Dreyfaltigkeit/

393. Vier Evangelisten/

394. Fünff Sinne/

395. Sechs Werckstas-
ge/

396. Sieben Bitten im
Gebeth des H. Erren/
(im Vater vnser/

397. Acht Tage sind eine
Woche/

398. Drey mahl Drey ist
Neun/

399. Zehen Gebott Got-
tes/

387. A' ki a' tiszta lelki
isméretet meg-őrzi.

Számi szók.

388. Tudszé számlálni?
Igenis,

389. Probáld-meg tehát:
Hányak a' dolgok?

390. Edgya' szent Biblia-
nak könyve.

391. Kettők a' Testamen-
tomok; O és Uj.

392. Hármak a' szent há-
romságnak személyei.

393. Négyek az Evange-
listák.

394. Ötök az érzékenységek
395. Hatok a' köz mi-
velő napok,

396. Hetek a' kérések az
Urtól tanult imádság-
ban,

397. Nyolcz napok téz-
nek egy hetet,

398. Háromszor háromak
kilentzek,

399. Tizek az Istennek
paransolati,

400. ἕνδεκάσθι ἀπόστολοι,
πλὴν τῆς Ἰουδαίας,

401. δώδεκα τῆς πίστεως κε-
φάλαια,

402. τριάκοντα ἡμέραι ἐστὶν
ὁ μῆς,

403. ἑκατὸν ἔτη ἐστὶν ὁ αἰὼν,

404. ὁ σατανᾶς τεχνίτης
μυρίων δόλων.

400. Undecim Apostoli,
dempto Judá,

401. Duódecim fidei arti-
culi,

402. Triginta dies sunt
mensis,

403. Centum anni sunt
séculum,

404. Sátanas est mille frau-
dum ártifex.

CAPUT IV.

Κεφάλαιον τέταρτον δ.
περὶ τῶν ἐν τῇ σχολῇ.

*De rebus in
Schóla.*

405. ὁ σχολαστικὸς φοιτᾷ εἰς
τὴν σχολήν,

406. ὅπως ἐν τῇ παιδείᾳ παι-
δεύεται,

407. ἡ ἀρχὴ ἐστὶν ἀπὸ τῶν
σειχέων,

408. ἐκ τῶν συλλαβῶν συντί-
θενται αἱ φωναί,

409. ἐκ τῶν φωνῶν ὁ λόγος,

405. Scholásticus frequén-
tat Scholam,

406. Quó in ártibus eru-
ditátur,

407. Inícium est à literis,

408. E' syllabis voces
componúntur,

409. E' dictiónibus sermo,

ἐκ τῶν

410. Ex

400. Eylff Apostel/ auß- genommen Juda/	400. Tizen-edgyek az A- postolok, Judás ki-ve- tervén,
401. Zwölff Glaubens Articfel/	401. Tizenkettők a' hit- nek ágazati,
402. Dreißig Tage sind ein Monat/	402. Harmintz napjai vadnak a' holnapnak,
403. Hundert Jahr sind eines Mannes Alter/	403. Száz esztendők egy seculum,
404. Der Teufel ist ein Tausendkünstler.	404. A' Sátán ezer isa- lárságoknak mestere.

CAPUT IV.

Von den Sachen in
der Schul.A' Scholabéli dol-
gokrol.

405. Ein Schüler gehet in die Schul/	405. A' Deák a' Scholás gyakorollya,
406. Damit Er in Künste unterwiesen werde/	406. A' hol a' mester segek- ben tanittassék,
407. Der Anfang ist von Buchstaben/	407. A' kezdés vagyon a' börínkrül,
408. Auß den Sylben werden die Wörter zus- ammen gesetzt/	308. A' szók öszve rag- gattatnak syllabákból.
409. Auß dē Wörtern die Kede/	409. A' szókból lézen be- széd,

Auß

410. A'

410. ὃ ἐκ τῆς βίβλου ἀναγι-
νώσκομεν σταλέως.
411. ἢ ἀποστοματίζομεν ἐμ-
φώνως,
412. εἰλίπτομεν αὐτὴν τῷ ὑ-
μένει,
413. Ἐκπιθέμεθα ἐπ' ὀ-
κρίβαντα,
414. τὸ μέλαν ἐστὶν ἐν τῷ με-
λανοδοχείῳ, ἐν ᾧ βάπτου-
μεν τὸ κάλαμον,
415. γράφομεν αὐτῷ ἐπὶ
τὴν χάρτην, ἐπ' ἀμφοτέροις
σελίσι,
416. εἰ πονήρωσ(τὰ ᾠδραγε-
γραμμένα) ἐξαλείφομεν,
417. καὶ σφραγίζομεν ἀνω-
θεν ὀρθῶς, ἢ ἐν τῇ ἔχα-
πτᾷ,
418. ὁ Διδάσκαλος διδάσκει
419. ὁ μαθητὴς μαθηταίνει,
ἔχ' ἅμα πάντα, ἀλλὰ
κτ' ἑμέρη,
420. ὁ Ἐπιστάτης ἐντέλλεται
τὰ περὶ ἄξομενα,
421. ὁ σχολάρχης Ἐπιστάτῃ
τῆ ἀκαδημίας,
422. ὁ παιδαγωγὸς σκοπεῖ
καὶ ἐνοχλεῖ
410. Ex libro legimus tā-
citē,
411. Aut recitāmus cla-
rē,
412. Involvimus eūnι
membrānā,
413. Et pōnimus in pūlpι-
tō,
414. Atramentum est in
atramentārio, in quō
tingimus cālamum,
415. Scribimus eo in
charta, in utraq̄ue pā-
gīnā,
416. Si pērperam, delē-
mus,
417. Et confignāmus de-
nuō rectē, vel in margi-
nē,
418. Doctor docet,
419. Discipulus discit, non
omnia simul, sed per
partes,

410. Auß dem Buch lesen wir still/
 411. Oder sagen auff laute/
 412. Wir wickeln es ein in Pergament/
 413. Vnd legens auffß Pulpet/
 414. Die Dinte ist im Dintensaß/ in Welche wir tuncken die Feder/
 415. Mit welcher wir schreibē auffß Pappier auff beyden Seiten/
 416. Wo es vbel/ löschē wir es auß/
 417. Vnd verzeichnen es auffß newe/ recht/ oder auff dem Rande/
 418. Der Lehrer lehret/
 419. Der Schüler (Jünger) lehrnet nicht alles zugleich/ sondern Stückweise/
 420. Der Lehrmeister gebeut/ was mā thun soll/
 421. Der Rector regieret die hohe Schul/
 422. Der Kinderführer/ (Zuchtmeister) mercket auff/ vnd treibet an
410. A könyvül olvasunk halkal,
 411. Avagy el-mondjuk hangosan,
 412. Bé takarjuk aze hártában,
 413. Es a' könyv-tartóládátskára tesz-szük,
 414. A' tinta a' kalamáruban vagon. a' mellyben mártjuk a' pennát.
 415. Irunk ezzal a' papirofra, a' levélnek mind két oldalára,
 416. Ha rosszul el-töröllyük,
 417. Es fél jegyezzük új-jobban igazán, vagy a' levél karéjára,
 418. A' tanító tanít,
 419. A' tanítványtanul, nem mindenkét edgyfer-s. mind, hanem részenként,
 420. A' Doctor parátsollya a' tselekedendő dolgokat,
 421. A' Rector igaz gattya az Academiát,
 422. A' gyermekek tanító reá vigyáz, és reá eröltet
423. A

423. ὁ φύλαξ νεβητῆ καὶ σφραγίζει. 423. Custos monet & consignat,
424. ὁ γυμνασῆς ἐξετάζει ἐκάστου πάντες καὶ ἕνα προσέχουσι. 424. Magister instituit univérfos, singuli attendunt,
425. ἐκείνῳ ἐπανορθεῖσσοιοκισμούς, 425. Ille eméndat mendas,
426. ὁ ὀπιμελής προσκόπει: ὁ ἀμελής τυπλεται, 426. Diligens próficit: négligens vapular;
427. καὶ γὰρ ἡ ράβδος προσχέουσι ἐστίν, 427. Etenim férula est præstó,
428. ἔ τυπλοσι βακλιθεία, (βάκλιση) 428. Non vérberant báculo:
429. ἀλλὰ ραβδίξουσι, 429. Sed cædunt virgis
430. ἀνευ συγγνώμης μὴ ἐξέροχο, 430. Absqúe vénia ne éxcas,
431. μετὰ τὴν ἀνοχὴν ἐπαίνεροχο, 431. Post moram rédeas,
432. ὁ δεῖσε πρᾶττειν, πρᾶξον, 432. Quod agere debes, age,
433. ἡ γραμμὴ γίνεται κατευθυνθεία: ὁ κύκλος διαβήτη, 433. Linea fit régulá: circulus circino,
434. ὁ γραμματικὸς λαλεῖ. 434. Grammáticus lóquitur,
- ὁ δια-
435. Dia-

423. Der Güter erinnert/
vermahnet / vnd zeich-
net auff /
424. Der Meister vnter-
weiset sie allesampt/ ein
jeder merket auff/
425. Er verbessert die
fehler/
426. Ein fleißiger nimbt
zu/ ein Fauler wird ge-
schlagen/
427. Denn die Ruthe ist
fürbunden/
428. Sie schlagen nicht
mit dem Stecken/
429. Sondern streichen
mit Ruthen/
430. Ohne Erlaubniß ge-
he nicht hinaus/
431. Ober eine weile kom
wieder/
432. Was du thun sollst/
das thue/
433. Die Linie (d Strich)
wird gemacht nach de
Linial/ der Kreiß mit
dem Circel/
434. Der Grammaticus
redet/
423. A' gyermekek köze
vigyazo int es jegye-
get,
424. A' Mester mindene-
ket tanit, s-reá halgat-
nakedgyenként,
425. Az a' hibákat meg-
jobbítja,
426. A' fogalmatos elébb
méggyé tudományában,
a' helyelő meg veretik,
427. Mert jelen vagyok
az ostor,
428. Nem vernek bottal,
429. Hanem veszszökkel
suprálnak,
430. Engedelem nélkül ké-
ne menni,
431. A' mulatás után
vissza jő,
432. A' mit tselekedned
kell, azt tselekedjed,
433. Az egyenes vonás lé-
szen ráával, a' kere-
kítés cirkalommal,
434. A' Grammatikában
tudós szoll,

Der

E

435. A'

435. ὁ Διαλεκτικὸς διαλέ- γεται,	435. Dialécticus disputat,
436. τὰ ἀληθῆ ἀπὸ τῶν ψευ- δῶν διακρίνει.	436. Vera á falsis discér- nit,
437. ὀρήτωρ εὐπέει	437. Rhétor ornatè lo- quitur,
438. ὁ μουσικὸς ἀδει,	438. Músicus cantat,
439. ὁ ποιητὴς λόγον ἔμμε- τρον ποιεῖ,	439. Poéta carmina fi- git,
440. ὁ γραφεὺς γραφὴν γρα- φει,	440. Pictor effigiem pin- git,
441. ὁ ἱστορικὸς τὰ πρᾶ- ξιμῆντα ἔ γεγονότα δι- γίται.	441. Históricus res gestas narrat,
442. ὁ φυσικὸς τὴν φύσιν ἐ- ρευνᾷ,	442. Physicus naturam scrutatur,
443. ὁ ἰατρὸς αὐτὴν μιμῆ- ται.	443. Médicus eam imitá- tur,
444. ὁ ἠθικὸς διδάσκει τὰ ἠθῆ.	444. Ethicus tradit mo- res,
445. ἀκοσμεῖ τ' ὡεὶ τὰ μα- θηματὰ σπεκάζοντα,	445. Qui studiosum dé- corant,
446. ἀλλὰ ὡεὶ τῶν ὀλί- γων κάτω.	446. Verùm de iis paulò infra.

CAPUT V.

Κεφάλαιον πέμπτον.

ὡεὶ τῶν οἰκείων.

De rebus domi.

447. Paul.

435. Der Dialecticum dis- putiret/	435. A' Dialektikához érte vetelkedik.
436. Er unterscheidet das wahre von dem fals- schen/	436. Az igazakat a' hám- missaktól meg külö- bözteti.
437. Der Redner redet zierlich/	437. A' Rethoriceában for- gott ékessen szoll (énekel)
438. Der Sänger singet/	438. A' Musicához tudó
439. Der Poet dichtet Verse/	439. A' Poëta verseket se- rez.
440. Der Mahler mahle t ein Bild/	440. A' Kép-író képet ír.
441. Der Geschichtschrei- ber erzehlet die Ge- schichte/	441. A' lett dolgoknak le- írója a' viselt dolgukán elő beszéli.
442. Der Natur künde- ger erforschet die Natur	442. A' Phisicus a' termé- szetet vizsgálja.
443. Der Arzt ehret (folgt get/ oder ahmet) ders selbigennach/	443. Az orvos Doctor az ő követi.
444. Der Sitten-Meis- ter lehret die Sitten/	444. Az Ethicus az er- költöket tanítja.
445. Welche einen Stu- denten zieren/	445. Mellyek a' tanuló Deakoi meg-ékesítik.
446. Aber von denen ein wenig drunten.	446. De azokról valamien- nyivel alább.

CAPUT V.

Von den Sachen des
Hauses.

A'házi dolgokrul.

E 3

447.

447. κρῆε τὴν θύραν, εἰ κε- κλεισμένη ἐστὶ,	447. Pulsatores, si clausæ sint,
448. ἔταν ἀνοίγηται, διέρχῃ θύραν,	448. Cúm aperitur, transi óstrum,
449. καὶ εἰσέρχῃ εἰς προαύ- λιον,	449. Et intra in atrium,
450. ἡ κλεῖς κλειδοῖ τὸ κλη- θρον; καὶ πάλιν διοίγει,	450. Clavis claudit seram; iterumque reclúdit :
451. ὁ ἥλος ἐρείδει,	451. Clavus figit,
452. τὸ ἔδαφος σείσομεν,	452. Pavimentum calcá- mus :
453. τὸ φάτνωμα ἔπι κρε- μάται ἡμῖν,	453. Láquear nobis im- péndet;
454. αἱ θυεῖδες εἰσὶν υἰάλι- ναι,	454. Fenéstrex sunt vitreae,
455. τὸ ὑπόκαυστον θερμαί- νεται,	455. Hypocaustum, cale- fit :
456. ἡ καμάρα ψύχεται,	456. Cámera frigent,
457. εἰς τῶν κισσῶν καὶ κίσας ἀποπιθέμεθα τὰ σπεύη καὶ χεῖματα,	457. In cistis & arcis ab- scóndimus res;
458. ἐν τοῖς κερφίνοις κρημί- ζομεν,	458. In córbibus portá- mus,
459. τὸ ἄνυχρον ἐ τηρεῖται ἐν τῷ σάκκῳ,	459. Succus non servátur in sacco;

447. Klopff an die Thür/
wo sie zu ist/ 447. Zörgesd az ajtot ha
bé-zárolva van,
448. Wenn auffgemacht
wird / gehe durch die
Thür/ 448. Mikoron meg nyit-
tatik, menny által az
ajton,
449. Vnd gehe ins Vors
hausß/ 449. Es menny-be a' tor-
nátxban;
450. Der Schlüssel
schleusst das Schloß/
vnd schleusst wieder
auff/ 450. A' kulcs bé-zárollya
a' lakatot, és ismét meg-
nyitja,
451. Der Nagel schleusst
Zusamen/ 451. A' szeg bé-szegezi,
452. Das Estrich treten
wir/ 452. A' padimentomoz
nyomdossuk,
453. Die Decke henger
liber vnß/ 453. A' menyezeti reánk
függ,
454. Die Fenster sind
gläsern/ 454. Az ablakok üvege-
sek,
455. Die Stuben wird
warm/ 455. A' szoba meleg-
szik,
456. Die Kammern sind
falt/ 456. A' kamorák (boltok)
hidegek,
457. In Küsten vnd Tru-
hen verbergen wir die
sachen/ 457. A' szekrényekben, és
ládákban el-rejtjük az
edgyetmásokat,
458. In Körben tragen
wir/ 458. A' kosárookban hor-
dozunk,
459. Der Safft wird nicht
gehalten im Sacke/ 459. A' híg nedvessegg nem
tartatik a' sákban,

In

E 3

460. Az

460. ἐν τῷ κλιτῶνι εἰσι κλί- 460. In cubículo sunt le-
 ναι ὑποκεφαλίοις ἐσρων-
 νυμένας, cti pulvináribus strari,
461. τὸ ὑποαυχένιον ὑπο- 461. Cervical súbdimus
 πημεθα αὐχένι, cervici,
462. σπρωμναῖς ὑπεβάλλο- 462. Tegétibus nos inté-
 μέν, βαλλόμενοι ὑπιοί η̄
 πηηνεῖς, gimus, cubántes supini
 vel proni,
463. ἡ ἔρητρις ἀντὶ τῆς ἔρως, 463. Mátula est pro uriná-
 ἔξ ἑυμαεῖα ἀντὶ τῆς ἀφο- & fecéssus pro álvo le-
 δένειν, vándá,
464. τὰ ἀφόδια δυσώδη, 464. Excreménta foetent,
465. τῷ λιθάνῳ θυμιῶμεν, 465. Thure suffimus,
466. τὸ πρὸς ὄσωπον λέγομεν 466. Faciem lavámus quo-
 κατ' ἡμέραν, tidie,
467. ἐν τῷ βαλανείῳ ἰδρώ- 467. In bálneo sudámus,
 ομεν,
468. τοῖς καὶ ἰδρωπίοις ἡ- 468. Sudáriis nos térgi-
 μάς ἄποματτομεν, mus,
469. ὁ κερεὺς κερίζει τρί- 469. Tonfor tondet cri-
 χωμα, nes :
470. κλινίζει τὴν κέμην τῷ 470. Pectit comam pécti-
 κλινί, me,

460. In der Schlaffs
Kammer sind die Bet-
te / mit Büffen (Pol-
stern) aufgericht /

461. Das Hauptfüßen
thū wir vnter dē Nackē

462. Mit Decken decken
wir vns zu / ligend rü-
cklich / oder auff dem
Bauch /

463. Der Nachtscherbel
ist vorden Harn / vnd
das heimlich Gemach /
dē Bauch zu erleichtern

464. Der Vnflath (Men-
schenkot) stincket /

465. Mit Weyrauch
rāuchern wir /

466. Das Angesicht was-
schen wir täglich /

467. Im Badeschwitzen
wir /

468. Mit den Schweiß-
tüchern trocken wir
vns /

469. Der Halbirer scheret
die Haar ab /

470. Er kämmet das
Haar mit dem Bañ /

Die

560. Az ágyas házban
vadnak párnákkal meg-
terített ágyak.

461. A' vánkost nyakunk
alá teszszük.

462. Lepplekkel magunkat
bél-leplezzük, fekü-
vén hanyattá vagy has-
mánt.

463. A' vizellő edény
hugynak való, és a' ka-
mora-szék a' hasnak
könnyebbitésére.

464. A' ki-vettett e-
mésztések büdösek.

465. Fümjennel jó illatú
füstöt teszünk.

466. Orizunkat meg-mos-
suk minden napon.

467. A' fürödöben veri-
tőkezünk.

468. Keszkenőkkel magu-
kat meg töröllyük.

469. A' borbély el-borot-
vállja a' hajakat.

470. Meg-fürösül az üstö-
köt fürösvel.

E 4

471. A

471. εἰ σπῖλοι λουμάθον-
ται ἀπόγγα, 471. Máculæ abstergun-
tur spóngiâ,
472. τὰ σάρματα σαρεῖται
σικρώθροισι, 472. Quisquilix verrun-
tur scopis,
473. τὸ ἐχέσασκον, ἔχτω
να, θύρακα, μηροθήκας
ἔ περικνημίδας (περ-
σπελίδας) ἐκδύομεν τε ἔ
ἐκδύομεν, 473. Indúsiũ & tunicam,
thorácem, femorá-
lia & tibiália indúimus
& exúimus,
474. ποσάκις χρεῖαν ἔχομεν
τὴν τίθενται ἔ ἀμπεχο-
νιον περικύματα, 474. Quóties opus est:
pállium & togam ami-
cimus,
475. οἱ πῖλοι, ἔ τὴν δέρεα,
χειροθήκαι, σανδάλια
κρόμα ἐνεκά εἰσι, 475. Pilei & collaria, chi-
rothécæ, sandália sunt
honestátis ergò,
476. ζωσῆει ἡμᾶς ζωννύο-
μεν, 476. Cingulo nos cingi-
mus,
477. σφαιρωτήρι δισλύτως
πλέκομεν, 477. Ligulis astringimus,
478. ὀθόνη (ὀπτεαπεζῖω) δι-
ασρωννύομεν τὴν τράπεζαν
478. Mappâ stérnimus
mensam,
479. πρὸς τὸ ζωμόν καὶ πὸν-
τὸν ἐστὶ κοχλιάριον, 479. Ad júsculum & pul-
méntum est cóchlear,
480. τὰ δελοῖται ἐδέσματα
τέμνονται μαχαιρίδι, 480. Edúlia alia scindún-
tur cultro,

471. Die Flecken werden
abgewischet mit dem
Schwamme/
472. Das Aufkehrig
wird gekehret (außges
feger) mit Besemen/
473. Das Hemdde vnd
den Rock/das Wam
mes / Hosen vnd
Strümpffe / Ziehen
wir an vnd auß/
474. So oft es von nö
then ist / den Mantel
vnd langen Rock legen
wir an/
475. Die Hüte vnd Brä
gen/ die Handschuch/
die Pantoffeln / sind
zur Erbarkeit/
476. Mit dem Gürtel
gürten wir vns/
477. Mit Nesteln ziehen
wirs zusammen/
478. Mit dem Tischtuch
decken wir den Tisch/
479. Zu der Suppe vnd
dem Brey ist der Löffel/
480. Andere Speisen
schneidet man mit dem
Messer/
471. A' morskok el-törlet
nek spongyijaval,
472. A' szemetek el-se
prétnek seprűvel,
473. Az imeget és a dol
mányt a' derék szori
tót, a' nadrágot, ber
hét, és salavarit fel-öl
tőzzük és levetkezzük
474. A' mennyiser kevan
tatik, a' meniet, a' palá
stot, és a' hosz szű felső
ruhát fel-öltőzzük,
475. A' süvegek és a' gal
lérok, kesztyűk, so
lyák, tisztességnekoka
ért vadnak,
476. Edvel magunkat bé
ővedzük,
477. Szalag-sujakkal meg
szorittjuk,
478. Az abrosz szal meg
terittjük az asztalt,
479. Az éték léhez és
péphez vagy on kalán,
480. Egyéb eledelek késsel
metéltetnek,

481. οὐς μύιας ἀποσβείτη μυιοσβή,	481. Muscas abige ma- scario.
482. ἄρον τὰ τεύβλια,	482. Tolle pátinas,
483. ἔγχεῖς τὸ ποτήριον,	483. Infúnde in póculum,
484. καὶ προπίνε τοῖς ξένοις,	484. Et propina hospiti- bus,
485. ἄπτε τὸν λύχνον,	485. Accénde candélame
486. θήκον ἐπὶ τὸ λυχνεῖον,	486. Inde candelábro,
487. ἀπόμυσσε ἀπομυκίη- εῖα, ἀλλ' ὄψε μὴ σβέν- ους,	487. Emúnge emunctório sed ut ne extinguas,
488. ὁ ἀνὴρ & ἡ γυνή εἰσι νο- μίμως συμβιῶντες,	488. Vir & múlter sunt cónjuges,
489. ὁ χῆρος γαμῶ πώποτε τὴν παρθένον,	489. Viduus ducit inér- dum virginem,
490. ὁ Νυμφίος ἔχει νύμ- φην,	490. Sponsus habet spon- sam;
491. μετὰ τὸ γάμον ὁ πόσις γαμέπν,	491. Post núprias mari- tus maritam,
492. ἡ τοκάς ἔτεκε παιδίον,	492. Puérpera péperit púerum,
493. τὰ τὸ Φίλημα δίδεται ἢ πύθη (ἢ τροφοῦς), καὶ ἐν κέλιπῳ θάλπει,	493. Hunc osculáetur nú- trix, fovetq; in grémio,
ὁ υἱὸς	494. Fi-

481. Die Fliegen treib
weg mit dem Fliegens
wedel/ (hinweg/

482. Nim die Schüsseln

483. Schenke ein in den
Becher/

484. Vnd trinck den Gäs
sten zu/

485. Sünde ein Bertz an/

486. Streck es auff den
Leuchter/

487. Putz mit der Lichte
putzen/ aber daß dies
nicht außlöschest/

488. Mann vnd Weib
sind Eheleut/

489. Ein Witwer nimbt
bißweilē eine Jügfraw

490. Der Breutigam hat
eine Brant/

491. Nach der Hochzeit
der Ehe-Mann ein
Ehe-Weib/

492. Die Kindbetterin
(Sechswöchnerin) hat
ein Kind geboren/

493. Den Kissers die
Amme/ vnd helt es
warm in der Schoß/

Der

481. A' legyeket űzd el a'
legyezövél

482. Vidd-el a' tálatat,

483. Tölts a' pohárban,

484. Esköszönd a' vendé-
gekre, (iyát)

485. Gyujtsd meg a' gyer-

486. Tedd a' gyertya tar-
toban,

487. Vedd el a' hamuát a'
hamva-véövél, de
ugy hogye el ne oltsad.

488. A' férfiés az aszszon-
nyi-allat ház as társok.

489. Az özvegy ember
nehánykor vézen fele-
segül szűz leányt,

490. a' völegénynek meny-
aszszonya vagyon,

491. A' menyeközö na-
rán a' férjnek férjesfe-
lesége.

492. A' gyermek szülő-
aszszony szült gyerme-
ket,

493. Ezt tsokolgattyá a'
dajka, és élé bent tarto-
gattyá,

494. A

494. ὁ υἱὸς (τὸ τέκνον) κληρονομήσῃ ἐστὶ τὸ κρησίστιον λαμβάνει τὴν ἑρσικα,
494. Filius est hæres; filia accipit dotem,
495. οἱ γονεῖς τρέφουσι τὸ γόνον,
495. Paréntes éducant sô-
bolem,
496. ὁ μητεριὸς ἔμμητσειαὶ ἐστὶν ἑρσόνος,
496. Vitricus & novérca privignos,
497. οἱ υἱοὶ ἔμμητσειαὶ ἐλεύθεροι οἱ δούλοι δὲ ἐλεύθεροι,
497. Liberi sunt liberi, servi sêrviunt,
498. οἱ διάκονοι διακονοῦσιν, οἱ θεράποντες θεραπεύουσιν,
498. Ministri ministrant, fámuli famulántur,
499. αἰδύλα (παίδισκα) δὲ ἐλεύονται,
499. Ancilla ancillantur,
500. ὁ θεῖος ἔμμητσειαὶ πωτρός ἐστὶ πατράδελφος ἔμμητσειαὶ πατράδελφος; ὁ θεῖος πωτρός μητρός, ἔμμητσειαὶ πωτρός μητρός μητράδελφος ἔμμητσειαὶ μητράδελφος,
500. Pátruus & ámita sunt patris frater & soror; avúnculus & matrêrtera matris,
501. οἱ πάπποι ἐχουσιν υἱόνους,
501. Avi habent nepótes,
502. οἱ συγγενεῖς ἀγγίχουσιν (ἀγγίχουσιν).
502. Cognáti affines,

494. Der Sohn ist ein Erbe / die Tochter nimbt den Brauschatz (Morgengabe/)
495. Die Eltern ziehen die Kinder auff/
496. Der Stieff=Vater vnd die Stieff=Mutter die Stieff=Kinder/
497. Die Kinder sind frey die Knechte dienen/
498. Die Diener dienen/ die Knechte warten auf/
499. Die Mägde leisten Mägde dienste/
500. Der Vetter vnd die Base/ sind deß Vatern Bruder vñ Schwester/ der Oheim vnd die Muhm der Mutter/
501. Die Großväter haben Enckel/
502. Die Verwandten Schwäger.
494. A' fiú örökös, a' leány jegyruhát veszén.
495. A' szülék magzatakat nevelnek.
496. A' mostoha atya és anyja mostoha fiakat leányokat.
497. Az édes fiak és leányok szabadofok, a' szolgák szolgálnak.
498. Az aprodok szolgálnak, a' szolgák szolgálkodnak.
499. A' szolgálok szolgálkoskodnak.
500. A' patruus és az amita, az atyámnak bátyja, és nennye, az avunculus és matértera az anyám bátyja és nennye.
501. Az ősöknek job atyáknak unokáik vadnak
502. A' rokonságoknak fogorik.

CAPUT VI.

Κεφάλαιον ἕκτον 5.	<i>De rebus in Urbe & Regione.</i>
Θεῖ τῶν ἐν τῇ πόλει ἔχωρα.	
503. ἡ πόλις ἐχυρῆται τέτταρα	503. Urbs munitur moeniis:
504. ἀλλὰ ἔχει κώματι τε καὶ τάφρω,	504. Nec non vallo & fossa,
505. ἡ πύλη ἔχει δικλίδας,	505. Porta habet valvas,
506. ἀπὸ ταύτης αἱ πλατεῖαι,	506. Ab hinc eunt plateae,
507. ἐν τῇ ἀγορᾷ εἴωθε τὰ ἐκδοχῆσθαι εἶναι,	507. In foro solent esse ciuitates,
508. τὰ οἰκοδομητὰ εἰσι δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ,	508. Aedificia sunt publica aut privata,
509. (ὅτι ἐν ἑκείνῳ οἰκοδομητῶν εἰσι)	509. (Nam quod non unum proprium est, est commune)
510. οἱ πολῖται ἔνοικοι καὶ τοῖς κῆσσι τῶν πόλεων,	510. Cives & incolae incolunt civitatem,
511. οἱ ἀγροῖται (ἀγροδοῦνται, ἀγροφυλάκται) ἐν πόλεσσι οἰκῶσιν, οἱ γέ-	511. Rustici habitant in agro, 512. Vid

CAPUT VI.

Von den Sachen inn
der Stadt/ vnd Land.

503. Die Stadt wird mit
Stadtmawern ver-
wahret/

504. Vnd auch mit einem
Wall vnd Graben/

505. Das Thor hat Thors
flügel/

506. Von dannen gehen
die Gassen/

507. Auff dem Markt
pflegen zu syn Eistern/
(Wasserkänge / oder
Röhrkasten)

508. Die gebäude sind ges-
mein oder sondere/

509. Denn was nicht ei-
nes eigen ist / das ist
gemein/

510. Die Bürger vnd
Einwohner bewohnen
die Stadt/

511. Die Bauern woh-
nen auffm Dorff/

Die l

A' Város és Tartó-
mánybéli dolgokrol.

503. A kerített város
meg-erősítették kö-fa-
lokkal,

504. Es sántzal és árok-
kal,

505. A kapuknak két fele
nyíló ajtai vagynak,

506. Ettől fogva mennek
az utcák,

507. A piacon szoktak
lenni tsatornák,

508. Az épületek közön-
segesek vagy bizonyos
embereknek tulajdonik,

509. Mert a mi edgynek
nem sajátja, közönse-
ges az,

510. A polgárok és a la-
kosok lakják a Városet,

511. A parasztlaknak
a faluban,

512. A

- § 12. οἱ γείτονες ἐν τῇ αὐτῇ ἀγυίᾳ, § 12. Vicini in eodē viā
co,
- § 13 ἐν τῷ βουλευτηρίῳ συνέρχεται γερασία, § 13. In cúria congregátur Senátus,
- § 14. ὁ ὑπάτος προηγείται οἱ βουλευταὶ ἔπονται, § 14. Cónsul præcedit, senatóres sequúntur,
- § 15. ὁ Δικαστὴς κρίνει πλάδίκην, § 15. Judex (prætor) júdicat lites,
- § 16. ὁ κατηγοροῦν κατηγορεῖ κακῆρον ἐγκλήματῶς, § 16. Actor accúsat sonam criminis,
- § 17. ὁ αἰπαθεὶς ἑαυτὸν παραιτεῖται, § 17. Reus se excúsat,
- § 18. ὁ μάρτυρ ἀμύνει καὶ μαρτυρεῖ, § 18. Testis jurat & testatur,
- § 19. ὁ ῥαβδῶχος δεσμεύει, § 19. Licitor ligat,
- § 20. καὶ εἰς φυλακὴν ἄγει, § 20. Et ducit in carcerem,
- § 21. ὁ δήμιος ἀποκτείνει, ἢ ἀνακρεμά, § 21. Carnifex occidit & fufpéndit.
- § 22. ὁ χαμμαλοφόρος κηρύττει τὰ χαμμάτα (ἐπιστολὴν) κηρῶ καὶ σφραγίδι ἐσφραγισμένα, § 22. Tabellárius férat literas (epistolam) cerá & sigillo obfignatas,
- ὁ ἄγ-

- § 12. Die Nachbarn in einer Gassen/
 § 13. Auffm Rathhause versamlet sich der Rath
 § 14. Der Bürger=Meister gehet vor / die Rathsherrn folgen ihm/
 § 15. Der Richter (der Schultze) richtet die Streithändel/
 § 16. Der Kläger klaget an den Beschuldigten der Missethat/
 § 17. Der Beschuldigte (Beklagte) entschuldiget sich.
 § 18. Der Zeuge schworet vnd zeuget/
 § 19. Der Häfcher (scherge/ Stadtknecht) bindet den Schuldigen/
 § 20. Vnd führet ins Gefängniß/
 § 21. Der Hencker tödtet vnd hencft/
 § 22. Der Bothe trägt Brieffe / mit Wachs vnd Sigel verpetchiret (mit einem Petschafft versegelt/)
- § 12. A' szomszédok ugyan azon utzában.
 § 13. A' Tanács házában egybē gyűjtetik a' tanács
 § 14. A' polgár mester elől mégyen, a' tanácsbéli személyek őiet követik.
 § 15. A' Biró meg-ítéli a' pereket.
 § 16. A' fel-peres vádollya a' bűnöst vétekekkel.
 § 17. A' bűnös magát mentis
 § 18. A' tanu meg. esküszik és bizonságot térszen.
 § 19. A' poroszlo meg. kötözi,
 § 20. Es a' tömlötzben viszi,
 § 21. A' hohér meg-öli és fel-akasztya,
 § 22. A' level hordozó viszi a' viaszszal és periséttel be-petsélteteterő levelet,
 F § 23. A'

- § 23. ὁ Ἀγγέλος ἀγγέλλει
 σύμα πρὸς σύμα,
 § 24. ὁ ναός ἐστὶ ἱερός τόπος,
 § 25. τὸ καπηλεῖον ἀνίερον,
 § 26. ὁ νεώκτορος κρούει κώδων-
 νας (ταῖς καμπάναις)
 § 27. ὁ λαός συγκαλεῖται εἰς
 τὸν ναόν, ἀσπεῖ τὴν θρησ-
 κείαν,
 § 28. ἐν τῷ χορῷ ἄδονται
 ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι,
 § 29. τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ κη-
 ρύττεται,
 § 30. αἱ μισαγωγίαι ἱερου-
 γῶνται,
 § 31. αἱ προσευχαὶ ἐπιτελεῖν-
 ται κατὰ ἀναθεματισμένως
 § 32. αἱ ἑορταὶ ἄγονται ἑορ-
 ταστικῶς,
 § 33. ὁ ἀρχων ἐστὶ ἀναγ-
 καῖος,
 § 34. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ
 βασιλείᾳ βασιλεύῃ,
 § 35. ὁ κύριος οἴκει κυριεύῃ,
 § 36. οἱ ἀρχοντες πρῶτοι ἔσω-
 σαν.

§ 23. Nūncius nūnciat o-
re tenus,

§ 24. Templum est sacer-
locus,

§ 25. Caupóna profánus,

§ 26. Aedituus pulsat cam-
pánas,

§ 27. Pópulus coit in æde;
exercet religiónem,

§ 28. In cœtu canúntur
psalmi & hymni,

§ 29. Dei verbum prædi-
cátur,

§ 30. Sacraménta admini-
strántur,

§ 31. Præces peragúntur
devotè,

§ 32. Festa celebrántur
festivè,

§ 33. Magistrátus est ne-
cessárius,

§ 34. Ut rex in regno re-
gnet;

§ 35. Dominus domi do-
minetur;

§ 36. Qui imperant, sicut
climences:

523. Der Mundts=Both verkündiget mündlich/
 524. Die Kirche ist ein heiliger Ort/
 525. Die Schencke vn= heilig/
 526. Der Glöckner (Kü= ster) läutet die Glöcken
 527. Das Volck kömmet zusammen in der Kir= che/ Vbet die Religion,
 528. In der Versammlung singet man Psalmen vnd Lobgesänge/
 529. Gottes Wort wird geprediget/
 530. Die Sacramenta werden dargereicht/
 531. Das Gebeth wird andächtig verrichtet/
 532. Die Fest Tag werde feyerlich begangen/
 533. Die Obrigkeit ist nothwendig/
 534. Damit d' König im Königreich regiere/
 535. Der Herr zu Hause herrsche/
 536. Die da gebieten/solz len gnädig seyn/
523. A' követ főval mód= ja meg az izeneter,
 524. A' templom szent hely,
 525. A' kocsma ház szentsegtelen,
 526. Az egyház síkogat= tya a' harangokat.
 527. A' kösség egybe gyűl a templomban, gyakorol= tya az Isteni szolgálatot
 528. A' gyülekezeten é= nekeltetnek Soltárok és Ditséreték,
 529. Az Istennek igéje hirdettetik,
 530. A' Sakramentumok ki szolgálnak,
 531. A' könyörgések vég= bē vitének ahittatossan
 532. Az innepek meg il= letnek jelessen,
 533. A' külső tiszt viselő szükséges,
 534. Hogy a' Király az or= szágban országollyon,
 535. Az Ur honn urat= kodgyék,
 535. A' kik parantsolnak legyenek kegyelmesek,

537. οἱ ἀρχόμενοι, ὑπήκοοι,
 538. ὁ ἀγαθὸς δεσπότης εὐδοκεῖται, ὡς ἀκίεθλος & ἀνύπκλος ὁ ὑπήκοός,
 539. ὁ ἀρχηγὸς (πρωστῆς) ἐλάττων ἢ ἡγεμών,
 540. ὁ κώμαρχος μείζων ἢ Βάρων κώμας (Δυναστείας)
 541. ὁ εὐγενής, δωρηθεὶς ἀριστέω ἵππεύς,
 542. ἡ εἰρήνη τὰ πάντα εὐκταία,
 543. ὁ πόλεμος ὀλέθριος,
 544. ἐὰν μὴ ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἀπαρκέος,
 545. οἱ στρατιῶται ἀξιῶνται ἔμισθον,
 546. ὅταν συμβαλεῖσιν εἰς πόλεμον & μάχονται,
 547. αἱ σάλπιγγες κλάγγουσι, τὰ τύμπανα ἤχουσιν,
 548. ἐκ τῶν τόξων βάλουσι τὰ βέλη,
 549. τοῖς ξίφεσι ἀθλοῦσι,
537. Qui parent, obsequentes,
 538. Herus probus probatur, sicut & fidus subditus,
 539. Princeps est minor atque Dux,
 540. Comes major quam Baro,
 541. Nobilis, eques insignibus donatus,
 542. Pax est prorsus optanda,
 543. Bellum est perniciosum:
 544. Nisi cum hostis arcendus est,
 545. Milites merent stipendia,
 546. Cum praeliantur & pugnant:
 547. Tubæ clangunt, tympana sonant,
 548. Ex arcubus jaciunt sagittas,
 549. Gladiis dimicant,

537. Die vnterthand seyn
gehorsam/ 537. A' kik szolgálnak en-
gedelmeseck.
538. Ein gutter Herr
wird gelobet/ wie auch
ein getrewer Vnterthā/ 538. A' jámbor gazdaja-
valtatik (ditsérterik)
mint a' hū jobbágy-is.
539. Ein Fürst ist weniger
(geringer) denn ein
Hertzog/ 539. A' Fejedelem kissebb
mint a' Hertzog.
540. Ein Graff ist mehr/
denn ein Freyherz/ 540. A' Graf nagyobb a'
Nagyságos Urnal.
541. Ein Edelmann/ ist
ein Ritter mit Wappen
begabet/ 541. A' nemes, tzimmerrel
meg ajándékozta tot lo-
vag.
542. Der Friede ist gantz
lich zu wünschē/ 542. A' békeség tellyesseg-
gel kévánando.
543. Der Krieg ist schäd-
lich/ 543. A' hadveszedelmes.
544. Ohne weñ der Feind
abzuhalten ist/ 544. Hanem ha mikor az
ellenfeget kell űzni.
545. Die Kriegsleut vers
dienen ihren Sold/ 545. A' vitézek meg-ér-
demlik a' soldot.
546. Wenn sie streiten
vnd kēmpffen/ 546. Mikoron harcolnak
és vinak.
547. Die Trommeten
klingen/ die Paucken
erschallen/ 547. A' trombiták har-
sognak. a' dobok zörge-
nek.
548. Von den Bogen
schiessen sie die Pfeile/ 548. A' kéz-ijakkal ki-
lövik a' nyilakat.
549. Mit Schwerdtern
streiten (fechten) sie/ 549. Kardokkal harcol-
nak.

§ 50. τῶς ὀπλοῖς ἑαυτοῦς ἀμύνονται,	§ 50. Armis se defendunt,
§ 51. ταῖς ἐλεπόλεσι, πυροβόλοις περιβολὴν ποιοῦνται ταῖς ἀκροπόλεσιν,	§ 51. Tormentis arces expugnans,
§ 52. ὑποσπέρφρασιν (ἀναχωρεῖς) μετὰ νίκης.	§ 52. Revertuntur cum victoriâ.

CAPUT VII.

Κεφάλαιον ἑβδομὸν ζ.

περὶ τῶν ἀρετῶν,

De Virtutibus.

§ 53. τὰς ἀρετὰς διώκει (ἐπακολυθεῖ)	§ 53. Virtutes sectare,
§ 54. ἀφίσσασθ τῆς κακίας, ἣν ὁ νόμος κωλύει,	§ 54. Vita vitia, quæ lex vetat,
§ 55. ὁ μηχανώμενος μισσημῶ ἐστὶν ὁ ἀγὼς πεπειηκός,	§ 55. Patrans flagitia, est scelèstus (nequam)
§ 56. ἵνα φρόνιμος ᾖς, προὐραίσον τὸ τέλος,	§ 56. Ut prudens sis, prospice finem,
§ 57. βλέψον τὰ μέσα,	§ 57. Aspice média,
§ 58. καιροφυλακτεῖς,	§ 58. Attende occasiōni,

ἤρχθη-

§ 59. Ὁς-

550. Mit den Waffen wehren sie sich/	550. Fegyverekkel oitál- mazzak magokat,
551. Mit den Stücken eröbern sie Schlösser/	551. Algyukkal meg-vé- szika varakat,
552. Kommen wider mit Sieg.	552. Meg-térnek győze- delemmel.

CAPUT VII.

Von Tugenden.

A' jószágos tsele-
kedetekről.

553. Tugenden Tugenden nach/	553. A' jószágos tseleke- deteket kövessed,
554. Fleuch die Laster/die das Gesetz verbeut/	554. El-távoztasd a' vét- keket, mellyeket a' tör- vény meg-tilt,
555. Der Ubelthat verü- bet (begehret) ist ein schändlicher Bube / (Bösewicht/)	555. Az ékjelen vétke- ket tselekedő, ezégéres lator,
556. Damit du vorsichtig (flug) seyest/ siehe zu- vor auff's Ende/	556. Hogy eszes légy, jó- eleve el-nézzed a' vé- get. (zököt,
557. Siehe die Mittel an	557. Meg-nézd a' ezekő-
558. Sieh acht auff die Gelegenheit/	558. Vigyázz az alkal- matosságra,

Fang

F 4

559. Sem-

559. ἤρχθη πᾶθενός ἐκῆ,
 560. Βαλεύς Ἰπὶ πολύ,
 561. ἀπευδε βραδέως,
 562. τῆ Φήμη μὴ πίσεισον,
 563. τὸ ἀνέκφορον μὴ δια-
 Φήμησον,
 564. ὁ ἀγνοεῖς, μὴ κατὰ Φη-
 σον ἢ ἀπό Φησον,
 565. ἐρωτᾷ μᾶλλον,
 566. γίνε ἐγκρατής,
 567. ὅταν πεινάς, ἐδίσιον,
 568. ὅταν διψᾷς, πίων,
 569. οἱ Φάγοι Φάγονται &
 ποπιζσιν,
 570. τὸ ἀείσον & δεῖπνον σοι
 ἀρκεσάτωσαν,
 571. Ἐ ἀκρατίσματος (ἀ-
 κραπόμεν & δεῖλα δεηλι-
 νῆ) βρωματος μὴ μελέτω,
 572. νηστεύειν ποτὲ συμφέ-
 ρει,
 573. ὁ νήφων ἐκ ἔσθ μεθύων,
 574. ἴθι ἀγνός.
 575. Φόρησον σεαυτὸν αἰδη-
 μόκωσα γίνε
559. Occipe nil temere,
 560. Delibera diu;
 561. Festina lentè,
 562. Rumóri ne crede,
 563. Arcánium ne vulga,
 564. Quod ignoras, ne
 affirma aut nega,
 565. Interroga pótius,
 566. Esto témperans:
 567. Cùm esuris, ede,
 568. Cùm sis, bibe,
 569. Helluones vorant &
 potant,
 570. Prándium & coena
 tibi sufficient:
 571. Jentáculum & me-
 rendam ne cura,
 572. Jejunáre aliquándo,
 éxpedir,
 573. Sóbrius non est é-
 brius,
 574. Esto castus;
 565. Gere te pudicè,
 576. Esto

559. Fang nichts ohn gefehr an/
 560. Bedencke dich lange
 561. Eile mit weile/
 562. Dem Geschrey glau-
 be nicht/
 563. Heimlichkeit bringe
 nicht aus/
 564. Was du nicht weißt/
 bejage oder verneine
 nichts/
 565. Frage lieber/
 566. Sey mäßig/ (iß/
 567. Wenn dich hungert/
 568. Wenn dich dürstet/
 trinck/
 569. Die Schlemmer fressen
 vnd sauffen/
 570. Das Mittagvnd
 Abendessen soll dir
 gnug seyn/
 571. Das Früstücker vnd
 Vesperbrodt achte
 nicht/
 572. Fasten ist bisweilen
 nutz/
 573. Ein nüchterner ist
 nicht truncken/
 574. Sey keusch/
 575. Halte dich züchtig/
 Sey
559. Semmibez ne kezdj
 ok nélkül.
 560. Sokáig végezz.
 561. Lássan siess.
 562. A' birnek ne hidgy.
 563. A' titkot ki ne bir-
 desd.
 564. A' mit nem tudz. ne
 állassad. avagy ne ta-
 gadgyad.
 565. Kérd-meg inkább.
 566. Légy mértékletes.
 567. Mikor éhez el. egyél.
 568. Mikor szomjúhozol.
 igyál.
 569. A' tobzodók faldok-
 va esznek és dösölnek.
 570. Az ebéd és vatsora
 elég legyen tenéked.
 571. Földstökömöt és oson-
 nát ne kérszits.
 572. Bőjtölni néha hasz-
 nál.
 573. A' jozan nem részeg.
 574. Légy tiszta ó'etű.
 575. Visseld magadat sze-
 mérmeressen. 576.

576. γίνε μέτριος, μὴ προ-
 πετής,
 577. σιγαλέος, ἢ λαλήθ,
 578. ὑμεῖς νεανίαί σεβά-
 θητε τοῦ γέροντος,
 579. τὰ δῆλα διηγέθητε,
 580. τὰ ὤρα κεκαλυμμέ-
 να ψύθισον,
 581. τὰ κρυπὰ κάλυψον,
 582. ὅταν τις λαλεῖ, σιώπη-
 σον,
 583. ὅταν σοὶ πλέγῃ, ἔπα-
 κησον,
 584. ὅταν πικελεύῃ, πείθε,
 585. μὴ θέλε ἰφαιρεῖν,
 586. μηδὲ ἔσω αἰλαζῶν ἢ
 ὑπερήφανθ,
 587. ἡ καλὴ φήμη, μέγα
 κλέος,
 588. ταύτην φιλεῖν θέμις,
 καταφρονεῖν δὲ ἢ θέμις
 (ἀθέμιτον)
 589. πᾶσι γίνε κρηνοφιλή,
 ἔδιν' ἡρησελόγθ.
576. Esto modéstus, non
 procax;
 577. Taciturnus, non lo-
 quax,
 578. Vos juvenes colibe-
 fenes,
 579. Manifesta narra,
 580. Secréta susútra,
 581. Occúlta cela,
 582. Quum quis lóquitur
 tace,
 583. Quúm tibi quid di-
 cit, auscúlta,
 584. Quúm quid jubet,
 obtémpera,
 585. Noli te jactáre;
 586. Neque sis arrogans
 aut supérbus,
 587. Bona fama estingens
 glória,
 588. Hanc amáre est fas,
 spérnere nefas,
 589. O'mnibus esto co-
 mis, némini blandus,

576. Sey bescheidē (züch- 576. Légy ember seges, nem
tig) nicht frech/ fajtalan,
577. Still/ nicht schwä- 577. Halgato, nem tsárso-
zig/ go,
578. Ihr Zungen ehret 578. Tisztelljétek
die Alten/ a' véneket,
579. Das öffentliche ers 579. A' nyilván való dol-
zehle/ gokat beszélyed,
580. Das heimliche zis 580. A' titkosokat sugjad,
sche/
581. Das verborgene 581. Az el rejtetteket el-
verbele/ fedezzed,
582. Wenn einer redet/so 582. Mikor valaki szól
schweig/ halgass,
583. Wan er dir was sas 583. Mikor tenéked vala-
get/höre zu/ mit mondrea figyelmez
584. Wenn er was bes 584. Mikor valamit pa-
siehlet/ gehorche/ rantsol engedgy,
585. Wolst dich nicht 585. Ne hányad maga-
rügen/ dat,
586. Sey auch nicht ver- 586. Se ne légy kérkedé-
messen oder stolz/ keny avagy kevély,
587. Ein gut Gerücht ist 587. A' jobbir név nagy di-
grosse Herrlichkeit/ tsósség.
588. Diese lieben/ ist bilz 588. Ezt szeretni szabad,
lich: verachten/ vnbilz meg utálni nem sza-
lich/ bad,
589. Sey allenholdselig/ 589. Mindenekhez légy
niemand schmeichels nyájas, hizelkedő senki-
haffig/ hez ne.

- 590 ὁ κέλαξ ἐστὶ μισητός,
591. ἔξεσιν ἐνίοτε συμπά-
ζειν, ἀλλ' εὐτραπέλως,
- 592 γελᾶν, ἀλλ' ἐκαγχά-
ζειν,
593. ἐμπαίζομέν πνιχωρῆς
σπαρδῆς,
- 594 ἑπιλαμβάνομέν πνιχ-
μετὰ σπαρδῆς,
595. ὁ ὀλιγαρκῆς (χρηστῆς)
ὀλίγοις ἀρκεῖται,
596. ὁ φιλάργυρος Φειδω-
λὸς, ὁ ἐλευθέρως δαψιλῆς
597. ὁ πλάσσιος ἄφρων πι-
τεύει θεῶ ἐν τῇ εὐπορίᾳ,
598. ἀπιστεύει ἐν ἀπορίᾳ,
599. ὁ δίκαιος ἔδενὸς ἀλλο-
τρῆς ὀρέγεται.
600. τὸ κλέπειν ἀισχρόν,
601. ὁ πρὸς αἰτεῖς δάνεισον,
602. τὸ δανειζόμενον, ἀπὸ-
δοῦ,
603. ὁ ἐπίαχος ἀλήθευσον
(ἀκελεβῶς τήρησον)
604. δεόμενος μὴ ἄκνει
πρὸς αἰτεῖν,
590. Adulátor est odió-
sus,
591. Licet interdum jo-
cári, sed urbánè,
- 592 Ridére, sed non ca-
chinnári,
593. Vexámus joco;
594. Taxamus seriò.
595. Frugális conténtus
est paucis,
596. Avarus est parcus ;
liberális largus,
- 597 Dives fátuus fidit
Deo in copia,
598. Diffidit in inopiá,
599. Justus áppetit nihil
alieni,
600. Furari est turpe,
601. Quod quis petit,
múeuo da,
602. Quod mutuò acce-
pisti, redde,
603. Quod promissisti,
præsta,
604. Quum eges, ne pi-
geat poscere,

590. Ein Schmeichler
(Fuchschwänzer) ist
verhasset/
591. Mā mag vnterwei-
len scherzē/aber höflich
592. Lachen/ aber nicht
vber laut lachen/
593. Wir veriren im
Scherz (scherzweise)
594. Wir tadeln mit
Ernst/
595. Ein Sparsamer bes-
gnüget sich mit wenigē
596 Ein Heitziger ist karg
ein Freygebiger mild/
597. Ein reicher Narr
trawt Gott in d' Menge
598. Mißtrawet im
Mangel/
599. Der Gerechte begeh-
ret nichts frembdes/
600. Stehle ist schändlich
601. Was einer bittet/
leihe ihm/
602. Was du entlehnet
hast/ gieb wieder/
603. Was du zugesaget
hast/ das halte/
604. Wan du bedarffest/
sey vnverdrossē zu for-
dern/ Wann
590. A' hízelkedő gyűlö-
lőseges,
591. Szabad néha néha tré-
falodni, de embersegesē.
592. Nevetni- is szabad,
de nem habotálni,
593. Ki fogunk valakin
tréfában,
594. Dorgálunk valoban,
595. A' mértékletes kevéf-
selmeg- elégszik,
596 a' fősvény soros mar-
ku, az adakozó bőkezű
597. a' bolód gazdag bizik
az Istenben a' bősegekör,
598. Nem bizik a' szük-
segekör,
599. Az igaz semmi ide-
gen dolgot nem kíván,
600. Lopni rút dolog,
601. A' mit valaki kér.
költsön adjad oda,
602. A' mit költsön vöttél
add vissz a,
603. A' mit ígértél meg-
tellyesítsed,
604. Mikor szűkölködöl,
ne resteljed kérni,
605. Műz

605. ὅταν δίδοται, μὴ αἰχ-
υλάμβάνειν, 605. Quum datur, ne p̄-
deat lumere,
606. εὐληφῶς εὐχαρίσει, 606. Quum impetrasti,
age gr̄atias,
607. ὁ κλέπτης ποιεῖ κλέμ-
μα, ἢ ἀνεκρεμάθω ἐπι-
ξύλα βασιανηεῖς, 607. Fur pendat furtum;
aut p̄ndeat in paribulo,
608. τῆς κηλάσεως δὴ ἀξίος, 608. Poenā sanè dignus
est,
609. ἢ δωρεὰ δωρεὰν δίδο-
ται, 609. Donum gratis datur;
610. τὸ δῶρον ἀντὶ θεοκαθή-
κοντος, 610. Præmium pro offi-
cio;
611. ὁ μισθὸς ἀντὶ τῆς ἀξι-
ας, 611. Merces pro m̄rito;
612. ὁ μικροψυχὸς ἐκάν-
δρεῖός ἐστιν, 612. Pusillānimis non est
fortis;
613. ἐν τῇ εὐπραξίᾳ ἐπαίρε-
ται, 613. In p̄speris effertur;
614. ἐν τῇ δυσπραξίᾳ δια-
πρέπεται, 614. In adv̄rsis tr̄pidat;
615. σὺ γὰρ πρὸς σὺν πόνος
φιλόποντος, 615. Tu esto ad operas
alacris;
616. τὴν γολήν ἀφες ὑπο-
δελύσῃ, 616. O'cia linque ignavis;
617. θέλων πρὸς πειραῶσαι,
δῆσε πρῶτον πυνθανεῖσαι, 617. Si quid vis conari,
debes prius contrari:

605. Wann (dir) gegeben
wird / so schäme dich
nicht zu nehmen /
606. Wañ du es erlanget
hast / sage danck /
607. Ein Dieb zahle den
Diebstall / oder henge
am Galgen /
608. Der Straffe ist er
freylich (trawen) werbt /
609. Die Gabe wird
vmbsonst gegeben /
610. Die Verehrung für
den Dienst /
611. Der Lohn vmb Vers
dienst /
612. Ein Kleinmüttiger ist
nicht behertzt / (Mañ-
hafftig / Tapffer /
613. In Wolfahrt /
(Glück) erhebt er sich /
614. In wieder wertig-
keit zagter /
615. Sey du zur Arbeit
hurtig /
616. De Müßiggang laß
den Faulenzern /
617. Wiltu dich etwas
versuchen / soltu erstlich
erforschen (nachfrage)
605. Mikor adatik, ná
szégyenyed el. venni,
606. Midőn meg-nyerted
köszönd-meg,
607. A' loposzesse-meg a'
lopott marhát, avagy
fügiön az akasztó-fán,
608. Méltó nyilván bűn-
tetésre,
609. Az ajándék ingyen
adatik,
610. a' jutalom a' szolgál-
latért,
611. A' bér az érdemért,
612. A' felelmes szívű
nem erős,
613. A' boldog állapotok-
ban fel. fuvalkodik,
614. Az ellenkezőkben
retteg,
615. Telég a' munkákra
serény,
616. A' hivalkodásokat
hadda tanyaknak,
617. Ha mire akarsz i-
gyekezeni elsőben iuda-
koznod kell,

618. κὺ τότε τὸ πρᾶγμα ἔπιχερῶν,	618. Et tunc rem aggredis
619 μὴδὲ ἔπι πλεῖον δια- τρέβην,	619. Nec amplius cun- ctari,
620 ἡ τύχη ἐστὶν ἀκατάστα- τος,	620. Fortúna est incón- stans,
621. Φέρει ἐλεηνὰς πλώσεις,	621. Adfert miseros cásus;
622. ἄς ὑπομονητικὸς πά- χεις	622. Quos pátiens pati- tur,
623. καὶ περσενάζη, δακρύη, ἰλοφύρηται (ὀλολύζη)	623. Etiam si gemat, fleat, ploret,
624. κάτεχε τὴν ὀργήν,	624. Còhibe iram,
625. ἀμαρτάνοντ' ὦ Φεῖδς,	625. Delinquénti parce:
626. δεομένῳ σε σύγνω- σι,	626. Deprecánti ignó- sce;
627. βέβλαφέ σε πῆ; ἄφες αὐτῷ τὸ ἔγκλημα,	627. Læsit te quis? con- dóna ei culpam,
628. ὠροσέκροσάς πνί, δι- απλάγησι & ἰλάσις αὐ- τῶν,	628. Offendísti tu áli- quem? paca & placa illum,
629. ἀδικήματα ἀνατλάν ἀμεινον, ἢ ἀνταδικεῖν,	629. Injúrias toleráre fá- tius est quàm ulcisci,
630. ὁ ἐφελόκακος καταρᾶ- ται,	630. Malignus maledicit;
631. ὁ φρενοπαλῆξ ἀπειλεῖ τοῖς	631. Stólidus minátur, 632. Sui

618. Vnd denn die Sache angreifen/ 619. Vnd nicht mehr säu- men/ 620. Das Glück ist vn- beständig/ 621. Es bringet elende Zufälle/ 622. Welche ein gedülts- ger leydet/ 623. Ob er gleich seuzet/ weinet/ greinet/ 624. Halt den Zorn zu- rück/ 625. Deß/der etwas ver- siehet/ schonet/ 626. Dem abbittenden halte zu gutt/ 627. Hat dich jemand verletzet/ schencke ihm die Schuld/ 628. Hastu jemand bes- leydiget/befriediget (stil- le) vnd versöhne ihn/ 629. Unrecht dulden/ ist besser als rächen/ 630. Ein Bosshafftiger flucht/ 631. Ein Thor drückt/	618. Es ugy a' dologhoz fogod. 619. S-továb osztán nem mulatoznod, 620. A'szerentse álhatat- lan; 621. Nyavalyás eseteket hoz, 622. Mellyeket a' békével tűró szenved, 623. Haszintén sohajt, sir és könyvez-is, 624. Tartoztasd-meg a' haragot, 625. A' vétkezőnek ked- vezz, 626. A' bocsánat kérőnek meg-bocsáts, 627. Meg-sejtetté téged valaki? engedd-megné- 'ki a' vétket, 628. Meg-bántottálé te valakit? békéltess és engeszteld-meg őtet, 629. A' bosszuszágot el- szenvedni jobb, hogy sem mint meg-torlani, 630. A' gonosz indulat átkezoedik, 631. A' bolond fenyegető- zik,

632. πῶς κρείττεσι ἰσθι ὑ-
πήκουσ,
633. τοῖς ὁμοπίμοις ἰσθι-
πευπησ,
634. τοῖς ἡττησιν εὐπροσῆγο-
ρσ,
635. Ἐἴσθι πᾶσιν Ἰππτερεπῆσ,
636. πᾶσ ἐφιλάνθρωπος τὰς
ἀπαντῶντας ἀσπάζεται,
637. Ὅσῦ δ' ἀσπαζομένους
ἀντασπάζεται,
638. τοῖς ἐρωτῶσιν ἀποκρί-
νεται,
639. τοῖς αἰτῆσιν ὀρέγεται,
640. τοῖς πένησι συλαμβά-
νει,
641. Ὅσῦ ἀμαθεῖσ διδάσκει,
642. τοῖς ἐνδέεσι βελῆσ
συμβλεύει,
643. Φθονεῖ ἄδενί,
644. διδωσι χαρην πᾶσ,
645. ὁ ἀληθῆσ ἀπατάζει ὡσεῖ
τὴν ἀλήθειαν,
646. ὁ ψευσης ψευδετασ,
647. ὁ φίλσ φιλεῖ (ἀγαπᾷ)
648. ὁ ἐχθρὸσ μισεῖ (ἐχθεῖ)
649. ὁ δολοσ ἀπατά,
632. Superioribus esto
obédiens,
633. Æqualibus officio-
sus,
634. Inferioribus affabi-
lis,
635. Et eris omnibus am-
mabilis,
636. Quicumque humanus
est, obvios salutat;
637. Salutantes resalutat;
638. Interrogantibus re-
spondet,
639. Petentibus porrigit,
640. Egénis opitulatur :
641. Ignaros informat.
642. Consilii indigis con-
sultat,
643. Invidet némini,
644. Favet omnibus.
645. Verax studet veritá-
ti,
646. Mendax mentitur,
647. Amicus diligit;
648. Inimicus odit,
649. Dolosus decipit;

632. Den Höhern sey ge-
horsam/
633. Denē/die deines gleis-
chē sind/ diensthaftig/
634. Den Niedern ge-
sprächig/
635. So wirstu allen lieb
seyn/
636. Wer leutselig ist/grüß-
set die/so ihm begegnen
637. Den Grüssenden
dancket er/
638. Den Fragenden ant-
wortet er/ (get er dar
639. Den Bittenden lan-
640. Den Nothleidenden
hilfft er/
641. Die Unwissenden
unterweist er/
642. Den Rathsbedurff-
igen rathet er/ (mand
643. Er mißgönnet nie-
644. Ist jedermann gön-
stig/
645. Ein warhafftiger bez
fleisset sich der Warheit/
646. Ein Lügner leugert/
647. Ein Freund liebet/
648. Ein Feind hasset/
649. Ein Betrieglicher
betreugert/ Ein
632. A' felsőbbekhez légy
engedelmes,
633. A' veled egyenlök-
höz barátságos,
634. Az alsabbakhoz ma-
gadatszonak ado,
635. Es leszesz mindenek-
ról szerettei,
636. Valaki emberseges, a'
kiket elöl talál köszönti
637. A' köszöntőket visz-
sza köszönti,
638. A' kérdőknek meg-
felel,
639. A' kérőknek nyújt,
640. A' szűkölködőknek
segítséggel léssen,
641. A' tudatlanokat ta-
nítja,
642. A' tanáts nélkül szű-
kölködőknek tanátsot ad
643. Senkire né irég kedik
644. Mindeneknek ked-
vekedik,
645. Az igaz mondo igaz-
ság szoláfra igyekezik
646. A' hazug hazud,
647. A' barát szeret,
648. Az ellenség gyűlöl,
649. Az álnok reá véssen,
G 2 650. A'

650. ὁ ἀκέραιος ἔκατασ-
φιστεύει,

651. ὁ (μέτοχος) ἑταῖρος
συναγωνίζεται (βοηθεῖ)

652. ὁ συμπαισιῆς συμπαί-
ζει,

653. ὁ ὀδηγὸς ἀκέραιος
προπέμπει.

ἑπὶ λόγῳ.

654. μή τι πολλὰ λείπει;

655. ὀλίγα ὀμιγῶ.

656. ἰδὲ ὕστατος τίτλος,

657. ἔτι πρὸς προπύλαιον πρὸ
δρομῆς ἐστὶ μόνον προαίμιον

658. ὧ ἔπεπειμακρὸν εἶ-
ναι,

659. καταβηθόμεν ἐν ἑπὶ κη-
λοφῶνα (κροωνίδα)

660. ἡ ζωὴ παρέρχεται ὡς ἡ
σκιὰ,

661. πᾶν τὸ γεγεννημένον
ἀποθνήσκει,

662. πᾶν τὸ κενὸν ἐστὶ,

663. ὧ ἄμαρτωλὲς, ὁ θάνα-
τός σε καταπέσει,

664. τέλος ὑπάξεις εἰς τὸν
τάφον.

665. ἐν ἔμφωτὸς εἰς σκοτίαν,
ἐν ἔνῳ

650. Sincérus non fallit,

651. Sócios juvat;

652. Sodális collúdit,

653. Comes cómitátur.

Conclusio.

654. Multa ne super sunt

655. Pauca puto,

656. Ecce últimus titulus,

657. Nam hoc Vestibulum
est tantum exórdium;

658. Quod non prolixum
esse cónvenit,

659. Venimus ergò
cláusulam,

660. Vita tránscit velut
umbra,

661. Quicquid natum est
móritur,

662. Omnia sunt vana,

663. O peccator! mors
te devorábit,

664. Tandem ibis in se-
púlchrum:

665. E' luce in ténébras,

666. Tu

650. Ein Auffrichtiger teufchet nicht/	650. A' tökéletes szívű meg nem tsal,
651. Ein Mitgenosß hilffet/	651. A' társ segít.
652. Ein Gefell spielet mit/	652. A' kenyeres veled ed- gyütt jádzik.
653. Ein Befehrte beglei- ter (gehet mit)	653. Az útítárs kísér.

Der Beschluß.

Bé-reklesztés.

654. Ist noch viel vbrig?	654. Sokak vadnaké hátra
655. Wenig/ meyneich/	655. Kevesek azt vélem,
656. Siehe da der letzte Titel/	656. Ihon az utolsó Titu- lus,
657. Denn dieser Vorhoff ist nur ein Anfang/	657. Mert ez a' tornátz csak kezdet,
658. Welche nit weitkuff- tig zu seyn gebühret/	658. Mellynek nem illik hofsznak lenni,
659. Darumb können wir zum Beschluß/	659. Jöttünk azért re- klesztékre,
660. Das Leben vergehet wie ein Schatten/	660. Ez élet elműli mind az árnyék,
661. Was geböhren ist/ das stirbet/	661. Valami született meg hal, (sok,
662. Alle Ding sind eitel/	662. Mindenek hiuságo-
663. O du Sünder/ d' Todt wird dich fressen/	663. Oh bűnös! a' halál té- ged meg-észen,
664. Zu letzt wirstu gehen ins Grab/	664. S' ojtán méggy a' ko- porfóban,
665. Aus dem Liecht inn die Finsterniß/	665. A' világofságrul a' se- tétsegre. G 3 666.

666. σὺ ἐν, ὃς τις ἀνὴρ,

667. δειλίασον τὸν ἄδην,

668. Ἐπιθυμῆ τοῦ ἔθρου,

669. μὴ θελε ἀμαρτανειν,
ἵνα μὴ λοιπὸν ἴης,

670. ὡδε ὑφιστάμεθα, Ἐ μὴ
πρωσιθήμεν πλεῖον,

671. λοιπὸν ἀναγνώσαι,

672. τὰ λοιπὰ εὐρήσεις καὶ
τάξιν,

673. εἰσελθὼν τὴν θύραν,
προσένοιχθε ἔτις:

674. ἐλέησον ἡμᾶς,

675. Σωτὴρ εὐμενές,

676. Ἰησοῦ χριστέ:

677. δὸς ἴπισήμεν,

678. δὸς εὐσέβειαν,

679. δὸς εὐδαιμονίαν,

680. εὐλογητὲ εἰς ὅσους αἰώ-
νας τῶν αἰώνων.

Α Μ Η Ν,

666. Tu proinde quisquis
es,

667. Formida inférnum;

668. Desidera cœlum,

669. Peccare noli, ne per-
eas,

670. Hic subsistimus; nec
addimus magis,

671. Acquiesce lector,

672. Réliqua reperies ór-
dine,

673. Jánuam ingressus,
ora ita:

674. Miserere nostri,

675. Benigne Salvátor,

676. JESU CHRISTE:

677. Dá scientiam:

678. Dá pietátem:

679. Dá beatitúdinem;

680. Benedicte in sécula
séculorum.

A M E N.

666. Du derhalben/ wer du bist/ (Höllen/	666. Te ennekokáért valá- ki vagy;
667. Erschröcke für der	667. Restegjed a' poklot;
668. Sehne dich nach de Himmel/	668. Ké'vannyad az eger,
669. Sündige nicht/ daß du nit ombkommest/	669. Ne vé'kezzél hogy el ne vészsz.
670. Allhier Vnterlassen wirs/ vnd thum nichts mehr darzu/	670. Itt meg-állapodunk, s. ióbbet hozzá nem a- dunk. (olvaso-
671. Begnüge dich Leser/	671. Nyugodjál meg rajta
672. Das úbrige wirstu findē nach d Ordnung	672. A' ióbbit meg-talá- lodrendel.
673. Wann du zur Thür eingegangen/ bete also:	673. Az ajton bé-menvén igykönyörögs:
674. Erbarm dich vns. r/	674. Könyörülj rajtunk,
675. Gütiger Heyland/	675. Keg'elmes Idvezítőnk
676. Jesu Christe/	676. Jesus Christus.
677. Gieb Weißheit/	677. Adgy indományt;
678. Gieb Gotseligkeit/	678. Adgy kegyesseget;
679. Gieb die Seligkeit/	679. Adgy boldogságot;
680. Du Gelobter in ewigkeit.	680. Oh örökkön örökké áldott.

AMEN

AMEN.

Errata

Præter alia vel in accentuationibus vel Syllabicis divisionum sectionibus Lector prudens, num. 5. ἐξικέσθῃ lectum: n. 530. ε in υ mutatum; n. 540. κώμας deletum, n. 623. κάρτερ γενεᾷ distincta voles, &c.

f/5-

Errata

Præter alia vel in accentuationibus vel Syllabicis divisionum sectionibus Lector prudens, num. 5. ἐξικέσθῃ lectum: n. 530. ε in υ mutatum; n. 540. κώμας deletum, n. 623. κήπερ γενεᾷ distincta voles, &c.

f/5-

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8

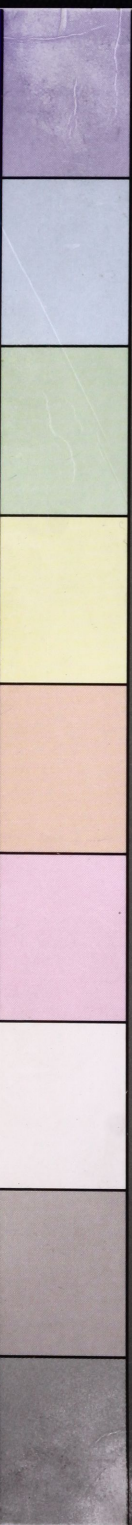
Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

152

